

sunt pro libertate vota perpetuo facienda, sed pro illa libertate quæ mentis altitudine & virtutis immunitate continetur: non pro illa quæ animū omni pudoris vinculo laxatum nefarijs flagitijs addicit. opes parandæ sunt, sed opes illæ quæ sint instrumenta virtutis: non quæ materiã effrenatæ libidini præbeant, omnesque virtutis neruos elidant. Ne autè singula persequamur, hoc satis sit admonere, esse in pace diligentissimè prouidendum, ne falsis bonis illusi, in verissima mala furenter incidamus; & dū vt beati sim⁹ enitimur, miseriam sempiternã nobis ipsi comparemus. ergo cū in pace multo grauiora mala sint, quæ possunt nos opprimere, nisi sapiēter illa multò ante declinauerimus: & cū secundis rebus elatus & inflatus animus regi difficilimè possit, quis non videt quanto sit maius atque difficilius Remp. opibus florentem, & otio lasciuientem frenare, & tanquam in rationis gyrum ducere, quàm eam quæ est bellis vexata, & in periculis cōstituta? Hic igitur Princeps noster quem summa sapientia præditum, omnibusq; simul virtutibus ornatum & excultum esse volumus, efficere poterit vt nullum omnino malum ex bono pacis oriatur: sed quòd est multo magis naturæ cōsentaneū, ex pace fructus in omni genere salubres atque iucundi capiantur. nunquam enim committet, vt gubernacula negligenter tractet, cū tranquillita-

tem à bellis externis esse perspexerit : sed tūc multo etiam diligentius laborabit & vigilabit, ne alia grauior tempeſtas Reip. nauē iactet, & ad cæcos ſcopulos allidat. non igitur Remp. curis omnino vacuam, & omni metu ſolutam eſſe patietur: ſed eam armis inſtruet, & munitionibus firmabit, & ornamentis pacis excolet, & bonis artibus erudiet, in eoque omnem induſtriam conſumet, vt eam virtutibus ornet, & reliquis bonis ita locupletet, vt nunquam illis ad dedecus, aut perniciem abuti queat. Cū verò conſtet omne decus atque ſalutem in ſapientia conſiſtere, ea namque eſt quæ mentem veris opibus illuſtrat, & reliquis bonis ſcienter vti docet; operam certè dabit, vt Reſp. ſit etiam ſtudio philoſophiæ florentiſſima. Philoſophia namque ſi bene conſtituta fuerit, non erit vnquam comes ignauiæ: ſed vigilantia magiſtra. non homines à ſtudio publicæ ſalutis abducet: ſed cupiditate publicæ ſalutis incendet. non ſuperbiam, & insolentiam gignet: ſed ad modeſtiam & veriſſimum decus incitabit. nec enim hic de Sophiſtarum garrulitate, & oſtentatione, neque de quorundam præſtigijs qui falſo nomine ſapientia ſcelera infinita contegunt, orationem habemus. fatemur enim quo res clariores & ampliores ſunt, eò cū ad improbos deferuntur, maiorem peſtem atque perniciem communibus rebus inferre. Quocirca mirum nō eſt, ſi multī homi-

hōmines eruditi pestem rebus suis publicis attulerint. improbus enim homo quo fuerit disciplinis instructior: eò callidius (& vt sibi quidem videbitur) impunius in ciuium peste versabitur. sed quē admodum non ideo sunt arma bonis detrahenda, quòd improbi illis male vtuntur: imò ideo boni diligentius armandi sunt, cū mali furentius arma tractant, vt furor armatus armata etiam virtute repellatur: sic etiam ne possint improbi homines disciplinarum armis, & eloquētiae vi & magnitudine subnixi, exitium & vastitatem rebus præclaris inferre, sunt boni præclaris artibus, & eloquētia corroborandi; vt facilius possint impetum hominum perditissimorum reprimere. Atque haud scio an ob eam causam vtile rebus humanis fuisset legē ferri, qua non omni qui vellet liceret præclaris disciplinis operam dare: sed illis tantum qui essent acri ingenio, & animo magno, præclaraq; virtutis indole præditi. vbi namq; in prima illa puerili institutione factum fuerit naturæ vniuscuiusque periculum, vellem neque tardum ingenium diutissimè in philosophiæ studio detineri, ne operam perdat: nec acutum si fuerit ad vitia propensum, artibus præclaris institui, ne studijs honestissimis ad flagitium atque scelus abutatur. quod si hoc non faciliè præcaueri poterit, aut si etiam ij quos ingeniosos, & magnanimos, & bene à natura informatos esse pu-

taba.

tabamus, fuerint ad flagitia delapsi: non patietur sapiens Rex eos vlllo modo Remp. capescere. imò quò fuerint magis eruditi, eò diligentius & acrius eos à Reip. gubernaculis reijciet, & si opus etiã fuerit à regni finibus exterminabit; & sic tandem fiet (vt iam diximus) vt neq; philosophi probi sint inutiles, neq; flagitiosi pestiferi. probos enim secum coniunget, illorumque sapientia perfruetur: improbos autem ne nocere aliquo pacto possint, expellet & eijciet. Sed interim venit mihi in mētem vnum restare argumentum, ex his quibus noster T. dicebat, à plerisque philosophiam exagitari, quòd nondum est dissolutum. Quod nam inquit. M. Hoc nempe quod dicunt, eo tēpore quo Lusitani literas ignorabant, magna facinora in rebus bellicis effecisse: hoc autē tēpore quo sunt apud nos per multi, adeò literis & omni genere doctrinę perpoliti, vt cū doctissimis nostræ ætatis hominibus cōparētur, vix ea quæ sunt maiorū virtute parta retineri. vnde cōcludebat, summā eruditionē esse cū Rerump. labe coniunctam. Primū quidem id falsum est; quantū enim ex nostris annalibus cōijcere licet, antiqui Lusitaniæ Reges, & Principes in illis tēporibus parum cultis se cū literis oblectabāt, & historias & sapientū hominū scripta legebāt, & sacris etiã literis multum vtebantur; cuius quidē rei testis esse potest & eorum vita, & mores, & sentētia quibus eorū con-

ciones refertæ sunt. deinde non sunt hoc tempore
 nostræ res ita deploratæ, vt non infideat in multo-
 rum animis spes, eas multo florentiores atque me-
 liores futuras. Præterea vt id verum sit, non tamen
 ex eo efficitur, optimas disciplinas esse à principe
 Reipub. contēendas. in multis quidem Rebusp.
 hoc accidisse constat, vt tunc summa eruditio vige-
 ret, cū illarum exitium appropinquabat: sed non
 propterea statuendum est eruditionem summam,
 causam Rebuspub. calamitatis attulisse. imò si ali-
 quod remedium ad auertendam calamitatem ex-
 cogitari poterat, id totum erat in sapientiæ studio
 constitutum. longa enim pax, & summum otium,
 quemadmodum omnia mala fert quæ diximus: ita
 etiam tempus & materiam præbet, & instrumenta
 subministrat, quibus homines excellenti ingenio
 præditi summam sapientiam adipiscantur. reliquis
 enim curis expediti, & otio abundantes omne illud
 tempus quod reliqui homines in libidine, flagitio,
 & scelere ponunt, in animorum cultu, & in naturæ
 peruestigatione, & in rerum diuinarum considera-
 tione consumunt. Cū verò ij qui otium ad perni-
 ciam Reip. conferunt sint innumerabiles, & illi po-
 tissimum qui plurimum in Repub. possunt intem-
 perantia & flagitio suo Reipub. pestem & exitium
 machinentur: qui verò sapientiæ student sint pau-
 cissimi, & ij non maximis opibus affluentes; euenit
 vt si-

vt simul cum sceleris amplificatioue quod Reipub. interitum affert, paucorum hominum sapientia (quæ quidē natura sua salutaris est) amplificetur. Quòd si idem sapientiæ studium quod in quibusdam hominibus insidet, in principibus Reipub. viguisset: facilè omnes Reipub. morbi pellerentur, & vvlnera omnia sanarentur, & otium quod solet esse pestiferum, salutare omnibus existeret. nulla enim medicina adhiberi potest ad vitiosas Reipub. partes sanandas efficacior. Principis enim optimi sapientia, facillimè homines opibus & potentia florentes, ab ignauia & tuptitudine ad virtutem & honestatem traduceret; vniuersamq; Remp. illecebris ipsius honestatis, in studium industriæ & frugalitatis incitaret. vestigia namque, & auctoritatem, & imperium optimi & sapientissimi Principis omnes libenter & studiosè sectarentur. Cùm autem raro admodum accidere soleat, vt Princeps timore bellorum vacuus, & opibus summis abūdans, otium ad studium sapientiæ conferat: sed potius tota mēte omnes voluptates nefarias exquirat, contra fit, vt omnes sese tunc ad nequitiam applicent. quamuis enim omnes plerumq; principum imitatores existant, multo tamen facilius eorum flagitia quàm virtutes imitantur, cùm verò id sæpè euenire videamus, vt qui maximis vitijs affines sunt, aut principes, aut principum asseclæ sint; tenues enim ho-

mines non ita facilè possunt propter inopiam magna moliri : sed ij qui plurimum opibus & potentia valent : euenit vt isti potentes homines aspernentur atq; respuat totum illud quod est eorū libidini & impuritati contrarium. nihil autem est tam aduersarium eorum libidini quàm veræ sapientiæ disciplina. Qui enim vere & ex animo sapientiam colunt, nec adulari, neque mentiri, neque potentium libidini seruire possunt. ea autem de causa fit vt neque potentes, neque vulgus hominum qui potentibus adulantur, aut eorum auctoritatem imperite sequuntur, ea studia quibus sapientia paratur probare queant : sed ea vituperent, & calumnientur; vsque adeò vt malum quod est vitijs attribuendū, sapientiæ disciplinis attribuant. hoc enim perinde est, atque si cūm ciuitas periculosis morbis esset infecta, homines illorum morborum causam, neque summis vitæ delicijs, neq; immodicæ ciborum copix, neque libidinis intemperantię, neque vitijs infinitis ascriberent : sed medicinam tantum accusarent, tāquam per eam illa tanta morborum vis fuisset inuecta. quo quid fieri posset amentius ? Est autem studium sapientiæ animi verissima medicina, quæ cūm semper valdè necessaria sit, tūm vel maxime cūm Resp. opibus & luxu circumfluit, & illis ipsis vitæ commodis & oblectamentis, in quibus omnem felicitatem ponit, obruitur. sed quemadmodum

modū cū corpus ita pestiferis morbis oppressum est, vt nulla pars illius aliquid roboris & sanitatis retineat, nulla medicina potest in sanitatē restitui: ita cū vniuersa Resp. peste laborat, & mortiferis morbis impedita est, nullo modo paucorum sapiētia poterit in pristinam valetudinē reuocari. quòd si à principio philosophia fuisset à Rege & à principibus egregie culta, nunquam Resp. in tam pestiferos morbos incidisset; nec otium ad quod parandum atque fruendum omnia negotia conferuntur, tantas calamitates attulisset. Non est igitur in his studijs calamitatis causa: sed calamitatis vnicum remedium collocandum. si enim Rex diuino quodā beneficio his studijs deditus, non solum vitæ præceptis sanctissimis abundauerit, ad Rēp. sapientius atque feliciter administrandam: sed etiam multos maximo ingenio præditos acriter inflammauerit, quorū præsidio septus multo facilius Rēp. moderetur; tū demū exploratè cognosci poterit, bonarū artium disciplinis minimè labefactari Remp. sed firmari potius, & valido præsidio cōmuniri. Rex igitur hic noster (vt in ppositū redeamus) nō patietur vllō modo in pace Rēp. desidia corrūpi, diuturnoq; otio intabescere: neq; cōmittet, vt pax & tranquillitas, maius malū afferat hominibus, q̄ illud ipsum cuius auertendi gratia belli tēpore supplices ad omnia altaria preces cum lacrymis adhibebant. ergo

quemadmodum nec agricolæ, neque mercatores, neque fabri, nec opifices, neq; operarij munera sua tempore pacis omittunt: ita neque milites, neque duces, neque imperatores arma deponent, neque Reipub. custodes atq; moderatores munus & officium suum deserent: nec illi quidem qui artes eas colunt, quæ voluptatis honestæ gratia utiliter inuentæ sunt (est enim corpori necessarium laboris aleuamentum, ita tamen vt sit semper cum honestate coniunctum) sese ab artibus suis remouebunt. pictores igitur, & cantores, atque poëtæ, qui non artificio suo effigiem turpitudinis & impuritatis expresserint: sed omnia suarum artium oblectamenta ad honestatem contulerint, hi namque soli voluptatum artifices in Rep. retinendi sunt, qui ad honestatem alliciunt, artes suas fauore & benignitate Principis inuitati conseruabunt; reliqui omnes similiter sub bono principe se in illis artibus exercent, ad quas præcipuè nati sunt, & in quas plurimum operæ & studij contulerunt, & ex quibus fructus aliquis vel utilitatis iustissimæ, vel voluptatis honestissimæ percipi potest. nullus denique erit in Repub. cuius aliquod opus non extet, quod in communem fructum conferatur. nihil enim erit apud illos otio & ignauia turpius, nihil magis ab omni Repub. detestandum. vt enim Vergilij versibus luculentissimis vtar.

Qualis

Qualis apes estate noua per florea rura
 Exercet sub sole labor, cum gentis adultos,
 Educunt foetus, aut cum liquentia mella
 Stipant, & dulci distendunt nectare cellas.
 Aut onera accipiunt venientium, aut agmine facto
 Ignauum fucos pecus a praesepibus arcent,
 sic omnes ciues certatim elaborare debet, ut quisque
 pro parte sua Remp. iuuet, & tam vim externam
 quam fraudem intestinam repellat: ne quicquam
 sit impedimento quominus Resp. felix atque flo-
 rens sit. Sequitur deinde.

Feruet opus redolentque thymo fragrantia mella.
 iuuat carminibus poetae maximi atque valde poli-
 tici & sapientis uti, quibus apum similitudine ponit
 nobis ante oculos, illam sedulitatem & industriam
 ciuium, qua quisque quantum natura & artificio
 poterat, tantum in illam urbem conferebat: sic igitur
 in regno necesse est, ut totius patriae opulentia atque
 felicitas omnium ciuium operibus, & studijs, & ar-
 tibus, & officijs expleatur & quilibet aliquid in
 communem utilitatem conferat; ut sic tandem pellatur
 ignauia, exulet iniquitas, & iniuria, nulla vis, nulla
 fraus honestum otium perturbet, inopia quae desidiam
 consequi solet externi inetur, & oes ciues sint inter
 se aequabili iure deuincti, foedere firmo consociati, &
 mutuis opibus vltro citroque benigne collatis in om-
 ni rerum varietate muniti, & ciuili caritate & beneuo-

lentia coniuncti. Hac igitur ratione & vigilantia
 Rex sapiens in pace Remp. conseruabit; ita vt non
 possit otio corrumpi & de statu dignitatis am-
 plissimo detorqueri. huius autem ciuilis societatis,
 & summæ felicitatis, & otij non inertis: sed hone-
 stissimi maximeq; expetendi Rex artifex, & mode-
 rator, & dux & architectus est. hoc est enim illi
 opus propositum; hoc illi onus incūbit; hoc illius
 officiū & munus est; hoc intueri, hoc moliri & effi-
 cere debet, vt Resp. sit voluntate cōsentiens, ordi-
 ne constans, viribus firma, opibus abundans, mo-
 ribus ornata, gloria præcellens, in bello semper in-
 uicta, in pace & otio moderata. Hoc autem vt præ-
 stare possit, summa alacritate, studio, vigilantia,
 industria opus est; neque enim tantum munus po-
 test sine perfidiæ scelere, non dico negligi omnino:
 sed parum strenue, aut parum diligenter obiri. si
 enim iudices pecunia corrupti ius & fas omne vio-
 lauerint: si milites exercitū deseruerint: si duces in
 administrando bello timiditatis, aut desidiæ signi-
 ficationem dederint: si consiliarij vt rei suæ familia-
 ri consulant, Rempub. consilio scelerato prodide-
 rint: si religio denique à sacerdotibus parum caste
 atque sancte culta fuerit: si denique propter publi-
 cum aliquod scelus Resp. vel fame vel pestilentia
 laborauerit: vel afflicta pestiferis bellis extiterit,
 omnium horum malorum culpa Regi necessario
 susti-

sustinenda est. officium enim illius est præcauere ne quisquam in officio suo delinquat; & ita rebus animum intendere ne scelus vllum confletur, vel saltem ne impunitum remaneat, aut virtus honoris repulsam patiatur. Considerate igitur quàm non solum constans, & fortis, & sapiens: sed etiam vigilans, & attentus, & industrius Rex sit oporteat, qui hoc in se recepit vt Remp. suæ fidei & diligentia commissam incolumen ab omni clade conseruet; & opulētam, & fortē, & honestam, & omnibus corporis & animi bonis affluentem efficiat. fieri igitur non poterit, quin si Respub. malum aliquod graue subierit, Rex ipse perfidia infamiam sempiternam subeat. Hic. M. rectè inquit. sed vereor ne difficile sit Regi persuadere, vt vitam curis anxiam, & laboribus exercitam, & erumnis afflictam agat: vt reliqui omnes curis vacui, & solitudine liberi, in tranquillitate versentur (hoc est) vt ipse solus miser sit, vt omnes qui sub illius imperio sunt, beati esse possint. Quid? inquam. tu miserum putas Regem esse qui suum officiū facit? Miserum certè inquit illum multi putabunt, si tam multis curis fuerit distentus. quomodo enim poterit tam multa negotia, quàm multa ad illū oratione tua detulisti, quamuis sit admirabili industria sustinere? difficile profectò est inquam. Sit inquam quantum velis difficile. cùm enim nihil sit præclarum

clarum & amplum, quòd arduum & laboribus plenum non sit, regisque splendore & magnificentia nihil sit in vita clarius & amplius: consequens est vt munus & officiũ Regis sit maximis laboribus atq; difficultatibus implicatum. qui tamen amplitudinem tantæ dignitatis intuetur, omnem laborem tolerabilem iudicabit. quod si aliquis princeps tam pusillo animo est, vt laborem extimescat, regni procurationẽ qua quidẽ est indignus abijciat. tantum enim munus non nisi maximis & acerrimis animis & cupiditate immortalitatis incensis cõmitti rectè potest, qui præ verissimæ dignitatis studio vltro etiam labores appetant, & omnia pericula vitæ cõtemnant. Præterea nõ est tanta gerendi huius muneris difficultas, quanta specie prima videtur; ordine enim Reip. constituto, & singulis muneribus commode distributis, & ea moderatione quã Reip. ratio possit adhibita, ea etiã quæ difficilima fore videtur, nõ difficilime transiguntur. vt enim in horis postquã illa rotarũ cõnexio, & implicatio, & ponderum inæqualiũ pro rata portione cõtentio, & omnis deniq; illa machinatio fuerit solertissimè cõstituta, facillimum erit totũ illud horologium moderari; & quoties ab instituta ratione discrepare videbitur, ad numerum & æqualitatem reducere: sic postquã Reip. ratio sapienter instituta est, & temperamentum recti ordinis & moderationis adhibitum, &

munera sapientissimè distributa : non tam difficile est , quàm multi fortasse suspicantur , totam Reip. machinam, eodem semper ordine conuerti; & cum aliqua ex parte ab instituta moderatione defecerit, prudentis rectoris vigilantia ad numerũ reuocari. atque vt maximi cuiusdam exercitus imperator milites facile moderari poterit, si exercitum in cohortes, & manipulos, & in certa vexilla diuiserit, & singulis ordinib' præfectos singulos militiae peritos assignauerit, vt facilè imperium illius per maiores duces ad minores, atque ad singulos tandem milites ordine percurrat: sic in Rep. diuisis ordinibus, & generibus hominũ ad certas curias aut tribus reuocatis, & rectoribus militum delectis, & iudicum etiam ordinibus diligentissimè constitutis, & legibus etiam quæ singuli muneribus suis obeundis sequantur impositis, non erit ita difficile vniuersam Rempub. in officio continere. Præterea illud etiam considerandum est, esse non paucos homines virtute & sapientia præstâtes, in tanti operis atque munitis societatem conuocandos, vt facilius perfici possit, & cum amplitudine dignitatis & cõmunis utilitatis expediri. Est etiam animaduertendum difficile non esse quod cum voluptate fit; Regis autem officium esse cum summa voluptate cõiunctum intelligi rectè poterit, si voluptatis constantis & firmæ ratio fuerit explicata.

igitur voluptas non est in otio posita. si enim ita esset, nihil esset in vita cessatione iucundius. itaque omnes natura duce sine vlla ratione hoc vnum maximè expetendum iudicarent nempe nihil agere, nihil moliri, nunquam à loco in locum moueri: sed instar ænæ cuiusdam statuæ in eadem semper sede immobilem permanere. quòd non ita est, imò constat nihil esse in vita molestius, quàm nihil agere omnino. itaque bruta animantia motus liberos requirunt, & si alligata fuerint vincula si possunt perumpunt, vt libere cursitent. pueri teneri non possunt quin cursu, & saltu, & motibus assiduis defatigentur. adolescentes etiam ludis admodum laboriosis & certaminibus oblectantur. homines etiã ætate grandiores, atque adeò senes qui se vix loco mouere possunt, aliquid tamen semper agere student, vt otij fastidium & iniucunditatem vitent, intolerandamque cessationis molestiam à se dimoueant. Vnde concluditur naturæ iucunditatem nõ esse in otio: sed in labore collocandam. tunc enim voluptas existit, cùm antegressa est cupiditas; voluptate enim afficimur, quoties id quod valdè expetebamus assequimur. non autem otium atque somnum sempiternum: sed sempiternam actionis & agitationis iucunditatem expetimus. vnde concluditur voluptatem in actione cõsistere. Est enim voluptas perfecta vis & efficitia sensus, id quod est

ad na.

ad naturam illius accommodatum absolute consecuti. hoc ita posito considerandum est, cum animo constemus & corpore, duplicem voluptatem in nobis esse: vnam quam sensibus corporis vsurpamus: alteram quam metis & rationis sensu percipimus. videndum est igitur nunc, quæ nam voluptas nobis magis expetenda sit, vt vitam iucundissime traducamus. ea nè quæ corpus titillat, atque iucunditate perfundit? an potius ea quæ mentem gaudio complet? Primum quidem voluptas corporis pura & liquida esse non potest. est enim semper cum aliqua molestia & acerbitate coniuncta; tamdiu enim in bibendo voluptatem sentimus, quandiu nos sitis vexat; extincta verò siti, bibendi etiam voluptas extinguitur. sic etiam de epularum suauitate, & de reliquis eiusmodi voluptatibus dici potest; eas omnes desiderij breuis & minimè constantis expletione contineri: ita vt magis molestiarum depulsiones, quàm voluptates appelladæ sint. idcirco fit, vt voluptas corporis sit fluxa & instabilis, & momento tēporis euanescat; deinde cum effluerit, eam satietas atq; fastidium consequatur. quo autē maiores voluptates sunt, eò maiora illa fastidia consequuntur. sic autem fit vt futilem & inanem voluptatem, molestia sæpe grauis atque diuturna contaminet. Præterea voluptates istæ mentem & rationē eripiunt, & animi totius statum labefactant;

& quod

& quod est consequens insigne dedecus inurunt, ex quo fit, ut cum euanuerint, grauissimam poenitendi causam relinquunt. cum enim simus natura maxime honestatis appetentes, necesse profecto est, ut recordatione turpitudinis atque dedecoris afflictemur. quæ igitur hæc voluptas est, quæ nunquam est à molestia seiuncta? quæ priusquam dulcedo illius sentiri posset euanuit? quæ graues molestias atque diuturnas inuehit? quæ hominis præstantiam dedecore omni cõtaminat? de immoderata voluptate loquor, nõ de illa quam modus, & ratio, & leges, & iura præfiniunt. Itaque hoc sanè constat homines qui corpori nimis addicti sunt, fallacissima voluptate delusos poenis assiduis excruciarı. quid illud quantum mali est? quod flagitiosæ voluptatis cõsuetudo homines brutis animantibus simillimos reddit, & ferinis motibus turpiter obsequetes. quod sine graui animi angore & cruciatu fieri nequit. mens enim de statu detrusa, & cupiditatis vinculis impedita, cum natura ad decus & laudẽ aspiret, & cõtra naturã dedecori & ignominia seruiat, fieri pfecto nõ potest, quin acerbissime torqueatur. quo autẽ magis est cupiditatibus impurissimis addicta, eò grauiores poenas amẽtiæ persoluit. Quod ut facilius intelligi possit, fingamus animis principẽ maximũ prestigijs illusũ, & spõte sua de folio deiectũ, ut hõibus nequissimis obsequatur, illi verò adulatores intemperantissimi tã

impudentes sint, vt mediocri atque tolerabili Principis amētissimi seruitute contenti esse non queāt: eoque tandem rem deducant, vt illi quem iam impotenti dominatu oppressum tenent, plagas etiam imponere, si illis ad nutum præsto non fuerit, minimè vereantur. sint autem morosi, atque difficiles, & inter se sensu atque sententia discrepantes. vnus autem ex illis sit amore leuissimo perditus, alius auaritia immani flagret: populari vento atque tempestate iactetur: alius denique alijs cupiditatibus nefarijs stimulatus sit. cuiuslibet autem cupiditas sit immensa & infinita: ita vt satiari non possit. Ille igitur miser olim princeps, modo seruus, sub improbissimorum mancipiorum insolentia & libidine constitutus; quo tandem modo omnibus seruire poterit, cum ne vnus quidem libidinem explere aliquo pacto queat? fac igitur vt eodē simul tempore alius aliud imperet, & quilibet eorū illum minis exterreat, & plagas eidem etiā infligat: si vni domino paret, alterum lædit: si vnus iram placat, alium offendit. qui offensus est repente sine vlla misericordia membra illius miseri contundit, atq; fuste debilitat. sic autem dum alius aliud obiectat, & illum acerbissimè criminatur, necesse est illum in contrarias partes distrahi, atque dilacerari. Hanc porro similitudinem ad animum transferamus, in quo quidem ratio principatum obtinet. illa tamen
lique-

liquefacta blanditijs, & adulatione cupiditatis impulsæ, & vehementia libidinis incitata, eo paulatim redigitur, vt seruiat auaritiæ, libidini, atque leuitati, omnemq; beatæ vitæ rationem in harum pestium dominatu constituat. quælibet autem harum cupiditas est immoderata, nec vllis terminis circumscribi potest. vbi enim primû ratio de statu suo demigrat, nihil relinquitur in animo, quod temeritatem coërceat. sic autē fit, vt cûm multo plura semper appetat libido quâ adipisci queat, multis partibus superet ille cruciatus animi lætitiâ illam, qua interdum intemperantes homines efferuntur. cûm enim (verbi gratia) pecuniam infinite cõcupiscât, quamuis multis pecunijs abundant, magis tamen illos cruciat argentum quod non habent, quàm delectet id quod habent; & ita necessario fit, vt gaudium sit exiguum, idq; cum sollicitudine & afflictatione coniunctum, cruciatus autē sit assiduus & immensus. Sic etiam de libidinis intemperantia, de immoderata honorû ambitione dicendum; fieri non posse vt tantam lætitiâ afferat animis rei furentius appetitiæ præsentia, quantam mœstitiâ inuehit maiorum commodorum (vt videtur) atq; voluptatum quæ nimis sitienter appetuntur absentia. inde verò grauis offensio, odium, anxietas, & iracundia, & aliæ eiusmodi perturbationes oriuntur; quæ animum in diuersas partes trahunt, eumq;

omni

omni crudelitate dilacerant. aliud enim cogit libido, aliò impellit auaritia, aliud hortatur ambitio, aliud iracundia facere admonet. si libidini & luxuriae seruit, sumptus ingentes facit, & eorum deinde recordatione torquetur: si obsequitur auaritiae, Veneris etiam immanitate & impatientia cruciatur: si popularem auram captat, ambitione districtus oēs rumusculos extimescit, atque ad aliorū dominorū impotentiam, feritatem etiam plebis adiungit: & adulari populo atque assentari condiscit. Hac igitur ratione animus de statu deiectus, & auaritiae atque multiplicis cupiditatis imperio coactus, anticipi cura & solitudine distinetur; & tabe pestifera, & intolerabili cruciату cōficitur. quamuis autē nō alius doloris sensus animū pungeret, atq; vulneraret; turpitudinis certē conscientia illum ita vehementer affligeret, vt esset illi necesse in perpetua acerbitate verlarī. cū enim insita naturæ cupiditate in studium honestatis incitemur, & ad verissimum decus & laudem nati simus; necessario fit, quoties in nos flagitium admittimus, aut falsa imagine dignitatis illudimur, vt nos impuritatis & amentiae poeniteat, & graues erroris nostri poenas exoluamus. cū igitur animus corporis voluptatem sequitur, quamuis interdum cupiditate cæcus exultet, immoderataque lætitia delipiat: multo tamen maiore ex parte dolore atque mœstitia cōflictatur.

bre-

breuissimam enim illam voluptatem tristes curæ atque sollicitudines antecedunt; & cùm adesse videtur non sine molestiæ cuiusdam admistione percipitur; & cùm effluerit nõ mediocrem dolorem propter admissum dedecus inurit. Hæc est hominum vita qui non rationem, sed cupiditatem indomitam sequuntur. qui tamẽ quandiu rei familiaris angustia laborant, & legibus alligantur atque iudiciorum metu continentur, morbis quidem illi non mediocribus vexantur, & curis grauisissimis afficiuntur, quæ vitam satis acerbam & erũnosam efficiunt: eorum tamen ægritudines mediocres atque tolerabiles esse videbuntur, si cum alijs multo grauioribus collatæ fuerint. vbi enim primùm augentur opes, diuitiæ redundant, & spes maioris licentiæ & impunitatis offertur: animus ipse dominatu cupiditatis oppressus, ad spem felicioris conditionis erigitur. existimat enim se posse facillimè cupiditatem satiare, & ita maxima quadam voluptate, & perpetua suauitate cõpleri. Quod longe secus euenit. opibus enim summis & spe impunitæ libertatis & licentiæ proposita, multo vehementius irritatur ipsa cupiditas, maioresque turbas commouet, & multo violentius in statum mentis inuadit, maioreque siti & indigentia cruciatur. tunc igitur cū nullis voluptatibus, aut opibus infinita illius sitis extingui possit, crudelius rationem accipit, & lōge acerbio-

acerbioribus curis illam vexat. Quid verò cum cupiditas ipsa ad hominum contumeliam erumpit, multosque mortales iniurijs innumerabilibus afficit? quid cum iura omnia perumpit, civilemque societatem violat? quid cum in legum contemptu, & intolerabili superbia, & insolentia, summam vitæ dignitatem constituit? quid cum omnibus hominibus fortibus atque moderatis interitum machinatur? omnia enim hæc mala cupiditatis effrenatæ licentiam consequuntur. excæcat enim rationem ita ut in superbia gravitatem, in luxuria magnificentiam, in fastidio & cōtemptu dignitatem summam inesse iudicet. Invidia deinde & odium animum illum miris modis exagitat. ijs enim quos videt verissima dignitate præditos invidet: eos autem quos suis nefarijs cupiditatibus aduersarios fore suspicatur, odio acerbissimo & immani persequitur. quemadmodum igitur leges & instituta cōuellit: ita omnes quos legum vindices & custodes esse credit, de medio tollere contendit. omnem virtutis excellentiam suspectam habet & inuisam; & quidquid illorum intemperantiæ resistere potest, execratur. cū primum igitur potest alios interimit, alios exilio mulctat: alios opibus & fortunis spoliatur, ne quisquam illi obuiam ire possit. nullum ingenium excellens, nullum animum magnum, nullum singularem industriam, nullius denique insignem potetiam pati

O

atque

atque tolerare potest. alijs enim inuidet, alios verò timet, status verò sui firmitatem non in suæ virtutis constantia, nec in suorum caritate & beneuolentia: sed in suorum ciuium imbecillitate ponendam arbitratur. Omne igitur illius studium in ciuiū opibus extenuandis, & animis abiiciendis, & in virtute profliganda & extinguenda consumitur. iniurijs igitur, & contumelijs, & cædibus odium hominum in se grauisimum accendit. inde verò metus ingēs exoritur; qui multos enim læsit multos metuat necesse est: & quo plures sunt quos iniurijs affecit, eò grauior illum metus excruciet. Hæc est autem Tyranni vita qua nihil nec acerbius, neque magis anxium atque sollicitū mente fingi atque cogitatione potest, omnis autem qui natura maleficus & iniustus est, quales sunt omnes qui tota mente cupiditatibus nefarijs obsequuntur, tyranni quidem natura sunt: sed id minus apparet, quādiu non valde nocere possunt. postquam verò summas opes adipiscuntur, tum demum tyranni appellantur, qui tunc eò miseriores sunt, quo maiores opes habent. grauiora namque facinora moliuntur, & quo pluribus imperant, eò pluribus hostibus circumsepti sunt. omnes enim natura tyrannidē oderunt. Accedit ad maiorem animi sollicitudinem & cruciatū numinis diuini metus. quamuis enim tyrāni religionē contemnant, nō possunt tamen omnino illū religionis sensum

sensum quo sunt à natura penitus imbuti, diuturna
 cōsuetudine sceleris & impietatis opprimere. sem-
 per igitur residebit in illorum animis aliqua reli-
 gionis opinio, quæ illos agitet, exterreat, exanimet,
 respirare non sinat. ergo quocunque se tyrannus
 mente & cogitatione contulerit, omnia sibi dira,
 exitiosa, & infesta esse perspiciet. si enim mentem
 suam inspicit, animi sui statum videt seditione tur-
 bulenta conuulsum, pestiferis morbis oppressum,
 tristissimis curis afflictum, acerbissimis dolori-
 bus interclusum: si ad homines oculos conuertit,
 alijs inuidet, alios odit, nemini fidem habet; &
 omnes etiam familiares atque domesticos exti-
 mescit: si cœlum suspicit, & tempestatem excita-
 ri videt; horret, & pallet, & tremit, & eximio pa-
 uore concutitur. Diuinitatem sibi tribuebat Ca-
 ligula: sed deus ille minimo etiam fulgure & to-
 nitru conturbatus, se confestim obuoluto capite
 sublectum occultabat. tanta erat hominis stul-
 tissimè arrogantis imbecillitas. & reuera nihil est
 magis cum arrogantia coniunctum, quàm me-
 tus, & sollicitudo, & animi fœda atque deformis
 abiectio. Qui igitur status sui odio torquetur; qui
 maleficiorū conscientia assiduè cruciatur; qui om-
 nes mortales exhorret; & à suis etiam intimis atque
 domesticis insidias vitæ suæ fieri suspicatur; qui
 quoties cœlum nubibus obductum cernit, totis

artibus contremiscit ; qui denique neque domi,
 neque foris, nec in otio, nec in negotio, neque cum
 suis, neque cū alienis tranquillo animo esse potest:
 quomodo non omnium mortalium miserrimus
iudicandus iucundus est? ne somnus quidem qui curarū om-
 nium videtur esse perfugium, illi curarum aliquod
 alleuamentum concedit: species enim illi horribi-
 les in somnis obijciuntur, quæ illum frequenter ex-
 turbant. Hæc sunt illæ Furia scelerum vltrices quæ
 Tyrannos agitant & insectantur, quæ quasi tædis
 ardentibus illos quocunque se vertūt insequuntur:
 illosq; & scelerum recordatione perterrent, & iudi-
 ciorum diuinorum metu conficiunt. non expecto
 diros tyrannorum exitus: non interitum calamito-
 sum commemoro: non ea quæ etiam cum in tra-
 gœdijs aguntur spectatoribus horrorem incutiunt,
 oratione complector. hæc omnia imperitos mouet,
 qui id tantum quod sensibus expositum est aspi-
 ciunt; tabem autem, angorem, & cruciatum quo
 tyrannorum animi torquetur, intueri non possunt.
 sit igitur aliquis tyrannus qui vitam ad summam
 senectutem perducatur (vt superior Dionysius) nec
 vlla humana calamitate peruertatur: is tamen fu-
 rijs agitatur, & cruciatibus infinitis afficitur, & à
 mente consilioque deducitur, & tristissimis curis
 intabescit: ita vt nihil miserius & calamitosius in
 vita fingi cogitatione possit. Vt igitur tyrannus in-
 terdum

terdum inani aliqua voluptate fruatur, aut vt rectius dicam inani voluptatis specie ludificetur, maxima tamen ex parte vita illius est acerba, luctuosa, grauissimis curis anxia, & terroribus obiectis frequenter exercita: ita vt nunquam vlllo in loco consistere, aut liberè respirare queat. Rectè inquit. T. sed quorsum pertinet ista disputatio de tyranni cruciatu ad Regii muneris facilitatē, & oblectamentum? An vos inquam putatis me alia ratione facilius demonstrare posse, quàm facilis & iucunda sit Regis vita, quàm tyranni supplicio vobis explicato, & ob oculos constituto? nihil est enim quod Regi magis oppositum sit, quàm tyrannus. ergo vt tyranni vita est difficilis, acerba, & erumnosa, omnibusque malis miserime circumuenta: ita Regis vita dulcis, & iucunda sit necesse est, omnibusque bonis referta & egregie cumulata. Primum igitur si voluptas vt dicebamus non est in cessatione posita, ad agendum enim nati sumus, ita vt nihil esse possit otio atque cessatione molestius: consequens est, vt voluptatem in actione collocemus. est ergo voluptas (vt ante dictum est) perfectus motus & actio sensus cuiuslibet, qua sensus ipse id quod est naturæ cōgruens & aptum repētè cōsequitur. hoc autem posito quis dubitare potest quin voluptas vna tantis partibus aliam voluptatē superet, quātis vnus sensus est alio sensu natura prestantior, & iudicio acrior, & stabilitate constantior?

sensus autem hîc omnes sentiendi & intelligendi facultates appellamus: ita vt alij sint sensus in corpore, alij in animo constituendi. rationi igitur consentaneum est, vt quantum animus præstat corpori, tantum voluptas quæ animi sensu & agitatione percipitur, vincat illam quæ corporis sensu & iudicio continetur. Deinde corpus non per se quid dulce, quid acerbum, quid iucundum, quid asperum sit iudicat; animus enim est qui sentit, qui iudicat, qui aliud quidem vt iucundum & naturæ consentaneum asciscit: aliud vt acerbum & naturæ contrarium repellit. corpus enim exanimatum, aut somno graui consopitum, aut stupore penitus oppressum sentire non potest. sed alius est animi sensus cùm iudicat ipse per se, alius cùm in iudicando opera & functione corporis vtitur. est enim animus ipse natura vicens, & vehemens, & acer, & ad veritatem indagandam & percipiendam paratissimus. hebescit tamen, & obtunditur, cùm corpori nimis affixus est. hinc autem fit, vt quod ipse per se, sine functione vlla corporis suaue iudicat, suaue putandum sit; non illud quod interdum corporis imaginibus illusum, suaue atque iucundum opinatur. Præterea constat vbi sensus morbo aliquo tenetur, quid dulce aut amarum sit iudicare non posse. videmus enim eos qui in morbo sunt cibos sæpe dulcissimos, tanquam amaros aspernari

atque

atque rejicere . animus autem corpori nimis indulgens æger est , & ex ipsius corporis natura mortalis & imbecilli cōtagione morbū cōtrahit ; quo quidē oppressus veræ suavitatis gustum non habet . inde adeò fit , vt pro iucundissimis ea frequēter arripiat , quæ sunt acerbissima . vnde sequitur id tantū dulce , & iucūdum , & omni suauitate refertum esse , quod animus sanus , & integer , & purus iucundū esse statuit : nō id quod corpori immerfus , & morbis molestissimis impeditus iucundum arbitratur . Quid de voluptatis stabilitate & constantia dicendum ? omnes quidem sumus ad veritatem nati , & mendacium atque vanitatem natura repudiamus atque rejicimus . cū igitur opinionis errore in fraudem impellimur , experiundoque sentimus quam falsa erant illa bona , quæ tanquam vera sectabamur : grauiorem multo dolorem ex nostri erroris offensione percipimus , quàm erat illa falsa voluptas qua gestiebamus . itaque breuem & exiguam voluptatem ingens molestia , & mœstitia diuturna consequitur . nihil est enim stabile ad permanendum , nisi quod radice veritatis innititur . Cū igitur constet eam solum esse veram voluptatem quā animus purus , & integer , & firma valetudine præditus , voluptatem esse iudicat ; sequitur vt ea sola voluptas stabilis & fixa sit . at omnes qui hoc animo sunt sentiunt , & decernunt nihil esse virtute

dulcius, vnde concluditur omnem verissimæ & constantissimæ voluptatis rationem esse in virtute ponendam. ergo cum voluptas illa quæ non corpore: sed animo percipitur, sit vel propter naturæ præstantiam clarior: vel propter acerrimum mentis sanæ iudicium verior: vel propter sententiæ firmitatem constantior, quis non videt nihil esse virtute iucundius? ea enim est quæ animum pura, & liquida, & stabili atque sempiterna voluptate complet. Deinde liquet omnem voluptatem ex amore ortum habere. tunc enim voluptate summa afficimur, cum ea re quæ nobis erat egregie cara perfrui- mur. omnis autem amor opinione pulchritudinis & honestatis excitatur. vera autem honestas & pulchritudo in virtute consistit. vnde sequitur vt quæadmodum nihil est virtute pulchrius, neque amabilius: ita nihil possit in vita cogitari suauius. concludi potest igitur, illius tantum vitam esse dulcem, & iucundam, & omni voluptate cumulata qui virtutis compos est: verissimam enim honestatem acutè complectitur. Quid enim rerum diuinarum consideratione præstantius? quid humanarum curatione & prouidentia ad laudem præclarius? quid animi alti & excelsi robore magnificentius? quid moderatione, frugalitate, temperantia concinnius? quid iustitia, liberalitate, hominū caritate, & beneuolentia pulchrius? quid harum omnium virtutum

consen-

consensione venustius & elegantius? est nè aliquid in vita quod maiorem sui admirationem commoveat, aut vehementius ad sui amorem omniū mortaliū animos alliciat? si igitur nihil esse potest amabile quod iucundū non sit, & virtute nihil est amabilius: sequitur vt nihil esse possit in vita iucundius. Is igitur qui omni virtute ornatus est iucundissimè viuit, & in summa quadā voluptate versatur. nihil inest enim in illius animo quod pacem turbet, & tumultus excitet, & statum labefactet. ratio enim imperium pro dignitate gerit; motus animorum comprimit; cupiditates moderatur; omnesq; partes animi sibi parere & obedire compellit. regnum igitur animi sapienter atque feliciter administrat; & pacem, & tranquillitatem, & otium cum dignitate constituit. ex illa igitur pace summorum bonorum affluentia, & sempiternę opes existent; quibus exhilaratus animus gaudio perpetuo triūphabit. Homo igitur tantis opibus, & ornamentis, atq; præsijs in omni genere redundans, Rex quidā valde sapiens existimandus est; cū tam sapienter & cōmode oēs suas affectiones regat, ita vt nunquā seruiat libidini & impuritati: sed semper omnes inconsideratos motus, & libidinis impetus summa quadā ratione coercet. cū verò oēs opes animi ad vsum cōmunis vitæ cōtulerit, meritisq; suis multos mortales obligauerit: admirabilē sui amorē cōcitabit, statūq; suū

multorum hominum beneuolentia & fidelitate cōmunit. neque tamen is erit vnquam qui omnia vitæ præsidia in se, aut in hominum fide ponat: sed omnes opes & facultates suas, ad fontem omnium bonorum assiduè reuocabit. Deum igitur alta mente suspiciet: illius maiestatem, & numem, & potentiam reuerbitur: illius sapiētiam, & moderationē, & iudicium admirabitur: illius bonitatem, & beneficentiam, & amorem in humanum genus amabit: illiusque beneficijs ornatus, diuinarumq; deliciarū vbertate completus exultabit, & incredibili lætitia perfruetur. necesse nāq; est, vt qui diuinis atq; sempiternis bonis afficitur, diuino etiam atq; sempiterno gaudio cumuletur; & si voluptas est perfecta naturæ sentiētis vis & efficientia, id quod est sibi acōmodatum assecuta. Et cū nihil sit in nobis mētis natura præstantius (est enim ad mentē diuinā apta, & cū ipso Deo agnatione (vt ita dicā coniūcta) nulla certè voluptas erit, cū ea cōparanda quam humana mens percipit, cū similitudinē diuinæ mentis assequitur, & virtutis imitatione diuinū statum adipiscitur. nihil enim est in rebus humanis clemētia, & benignitate, & hominum caritate diuinius. qui igitur quātum potest hominibus opibus, & studio, & gratia consulit: est iam quodammodo diuinitatē assecutus. animus igitur humanus cū ad Dei similitudinem quam natura vehementer expetit,

Dei

Dei ipsius munere & beneficio peruenerit, quanta
 suauitate complebitur? quantis gaudijs efferetur?
 quàm incredibilem lætitiã ex tãtorum bonorum
 recordatione percipiet? eam certè quàm nemo vel
 vbertate orationis explicare, vel ingenio & ratione
 cõplecti valeat. quo autẽ plures homines sunt diui-
 ni hominis consilio atq; benignitate seruati, eò ma-^{numinibus}
 iorem voluptatem capiet: magis enim ad Dei si-
 militudinem accedet. Vt igitur iam ad Regem no-
 strum veniamus, si hoc nomine dignus est, necesse
 profectò est, vt sit & sapiens, & fortis, & modera-
 tus, & iustus, & clemens, & benignus, & sanctus, &
 in omni denique virtutis genere florentissimus. in
 magna igitur voluptate versaretur, quamuis ma-
 teriam nullam haberet ipsius virtutis & honestatis
 qua fruitur, in hominum vtilitatem conferendæ.
 nunc verò cùm summas opes habeat, & complures
 etiam nationes imperio contineat, ad quas omnes
 virtus atq; benignitas illius emanare potest; si fue-
 rit officio suo functus, cui dubium esse poterit, quin
 vita illius summis gaudijs, & incredibili lætitiã cu-
 mulanda sit? Deinde quidquid natura, & arte, &
 studio perficitur, cū facilitate perficitur. ergo si Rex
 fuerit natura magnanimus, & regijs disciplinis eru-
 ditus, & studio decoris & immortalitatis incensus:
 necesse profectò est, vt regnum admodum vigilan-
 ter administret, & omnia munera regia (quamuis
 diffi-

difficilima videantur) admodum feliciter expediat. nullum enim tantum atq; tam difficile munus est, quod animo maximo, & sapienti & acri & cupiditate maximarum rerum vehementius inflammato non facile & expeditum sit. quod autem ita fit cū summa voluptate fit. Præterea hoc satis cōpertum est, omnes artifices cū opus quod in manibus habebant absolutum vident, non mediocri voluptate perfundi. architectus enim ædificio perfecto mirificè delectatur; pictor cū imaginem à se luculenter expressam & coloribus decenter illustratam videt, mirò enim gaudio afficitur. quid poëtas memorè? quotès enim poema à se perfectū, & omnibus numeris absolutum animaduertūt, toties lætitia efferruntur, & gestiunt. Ne autem plura resenceam, hoc sane constat, omnes artifices operibus suis summo-pere delectari. acquiescunt enim, & animis relaxantur, cū opus in quod multū operæ & studij cōtulerāt, ex animi sentētia perfectū animaduertūt; & illud quasi ingenij sui partū minimè penitendū incredibiliter amant. est autem rationi cōsentaneum vt quo ars præstantior est, & opus illustrius, eò plenior voluptas operis illius perfectionē consequatur. ars verò in vita nulla Regis arte præstantior est; opus nullum est vel ad speciem & pulchritudinem elegantius vel ad vsum totius humanæ vitæ salutaris, ex quo efficitur nullam esse voluptatē cum ea quàm

Reges

etiam

Reges optimi ex operis sui consideratione percipiunt, vlla ratione conferendam. quid enim potest esse præstantius quàm vnus hominis arte, sapientia, & moderatione Rempub. vniuersam opibus affluere, virtute firmari, moribus ornari, iure deuinciri, beneuolentia coniungi, atque fieri denique florentis atque beatæ vitæ participem? Sic igitur fit, vt quemadmodum nihil est tyranno miserius: sic nihil sit in vita Rege beatius. illum enim assidue insectantur, & exagitant Furia: hunc honestatis iucunditas, & recte factorum conscientia omni solitudine liberat. illum omnes mortales oderunt, & execrantur, & nomē illius ex omni memoria euulsum cupiunt. huius omnes virtutem admirantur, bonitatem diligunt, memoriam perpetuò volūtate gratissima prosequuntur. ille cum Deum iratum habeat, nusquam potest sine solitudine, & metu, & trepidatione consistere: at hic noster, in summo etiam rerum discrimine, atque orbis terrarum perturbatione, diuino præsidio firmatus virtutem & constantiam retinet. confidit enim sibi cœleste auxilium minimè defuturum. vt igitur tyrannus in epulis etiam atque delicijs & voluptatibus angore cōscientiæ, & maleficiorum pœna conficitur: ita Rex in omnium etiam rerum deflagratione bonitatis suæ recordatione diuinoq; præsidio nixus, ad firmissimam spem salutis & dignitatis erigitur. atq; vt Tyrānus

est

est sui ipsius hostis acerbus de celeribus suis cura, solitudine, metu, trepidatione, cruciatu, assiduas pœnas repetens: ita Rex se statumq; animi sui opibus summis auget, omnibus præsijs & ornamentis amplificat. Quod si quisquam est qui putet negotia infinita quibus Rex ipse destinetur, animum illius ab omni iucunditate retrahere, & magnitudine molestiarum, & curarum vi, & acerbitate conficere: is primùm ignorat voluptatē (vt dictū est) non in otio: sed in actione cōsistere. deinde ne illud quidem cogitat, quo studiū & labor aliquis magis honestatē attingit, eò iucundiorē vitam efficere. hoc vt significet Homerus, narrat Achillé eo tempore quo propter Agammenonis offensionem pugnare nolebat, afflictatū fuisse animo, & cupiditate certaminis propemodū intabuiffe. quāuis enim canēdi & pulsādi peritus esset, & Veneris delicijs afflueret, harum rerū omniū fastidio grauiter offensus armorum fremitū, & cædes, & vulnera, & terrā sanguine imbutam cernere, hostiūq; stragem edere cupiebat. maiorem namq; voluptatē in laboribus & periculis, & in totius corporis defatigatione, quàm in iocis, atq; blāditijs, & Veneris festiuitate collocabat. Veneris enim voluptates flagitio finitimas esse statuebat: belli verò labores atque pericula honestatem & decus afferre, quo nihil dulcius esse iudicabat. omnia namque si Homero credimus, ad honestatem,

tem; & ad nominis immortalitatem referebat. Ut autem fabulas omittamus, Philippus Macedoniarum Rex Alexandri Magni pater, quamvis oculum effossum, humerum confractum, corpus vulneribus concisum haberet: nihil tamen de bellandi studio remittebat, imò quò magis erat laboribus attritus, eò ardentius omnia superandi cupiditate flagrabat. quid de filio eius dicam? qui nullis laboribus, aut vulneribus, aut periculis impediri potuit, quo minus orbem terrarum inuictis armis peragrarent; & ab vltima Græcia quæ est ad occasum sita profectus, Orientis imperium Gange fluuio definiret. non labores immensos quos Pyrrhus, quos Annibal, quos innumerabiles Imperatores vel Romani, vel Græci, vel barbari, non patienter tantum: sed vltro etiam atque libenter exceperunt, oratione complector. Milites ipsi bellicos labores inuicto animo perferunt, in gladios irruunt, & morte proposita quoduis magnum facinus agrediuntur. vidimus ipsi nuper non duces tantum nostros, sed milites etiam Mazagano redeuntes, Maurorum ambustos incendio. ut enim Mauritania Regem potentissimum, qui Mazaganum obsidebat ab vrbis nostræ mœnibus virtute repellerent: neque flammis, neque vulneribus, nec hostium impetu, & multitudine, qui acie instructa in muris ipsis ad quos iam euaserant, acerrimè dimicabant,
ab

ab vrbis propugnatione deterreri potuerunt. imò
 cùm magna hostium strage, & insigni tyrāni ipsius
 ignominia urbem tutati sunt. vt autem de illis qui
 ibi strenuè dimicantes occubuerunt sileamus, alios
 videmus fractis cruribus vix baculis innixos ingre-
 di: alios manibus captos esse: aliorum aduersas ci-
 catrices aspiciamus: plurimos incendio deformatos
 intuemur. Quid igitur? num fieri potest, vt quisquā
 naturæ sensum repudiet? voluptatem aspernetur?
 dolorem contemnat? mortem & cruciatum oppe-
 tat? nullo modo: sed laudis dulcedo tantam vim
 habet, vt cupiditatem corporeæ voluptatis extin-
 guat; & laborem atq; dolorem quo corpus ipsum
 cruciatur facillimè ipsius honestatis suauitate com-
 penset. non igitur voluptas contemnitur: sed vnum
 genus leuioris voluptatis pondere & magnitudine
 alterius præstantioris voluptatis obruitur. id verò
 in magnis & splendidis animis apparet facillimè.
 qui enim nihil altum & generosum sapit, omniaq;
 vitæ studia instar pecudis ad corporis oblectamen-
 tum refert, cùm sit mentis oculis orbatus, neque na-
 turam suā respiciat: mirandum nō est, si non dulce-
 dine dignitatis, ad labores libentissime sustinēdos
 allicitur. est enim in brutorum animantium loco
 numerandus. at qui verè homo est, seque ad digni-
 tatem esse natum intelligit, nihilq; honestate præ-
 clarius esse videt nō solū labores honestos appetit,
 & cor-

& corporis etiam voluptatem contemnit: sen vitam cum opus est libentissimè dignitatis gratia profundit. Et tamen isti omnes ferme siue duces, siue milites, sapientes minimè sunt. in dignitatis igitur iudicio plerumque labuntur, neq; veram honestatè: sed imaginè honestatis amplexatur, tantoq; studio illà arripiunt, vt ab illius coniunctione diuelli non possint. si igitur adubrata dignitas tantum valet ad animos magnos amore & cupiditate sui acriter inflammandos, quid tandè verissimæ dignitatis forma atque diuinus quidam splendor efficiet? & si laudis imago tantà voluptatè efficit, vt animos maximos illius suauitate delinitos ab omni sèsu doloris auertat; quanta tandem voluptate perfusos fore putabimus, qui verissimū ipsius honestatis decus fuerint amplexati? omnes igitur labores nō modò leues, & tolerabiles: sed suaves atq; iucundos esse iudicabūt, negotia infinita dignitatis gratia libētissimè sustinebunt: dolores etiā ingentes cū iucunditate perferēt: mortē etiam facillimè contēnent, dummodò ea ratione immortalitatē consequantur. Præclarè quidē Aristoteles beatā vitam non in otio: sed in perpetua virtutis perfectæ functione & actione cōstituit. is enim qui veræ dignitatis amore labores ingentes suscipit, is est qui omnibus verissimis bonis affluit. vnde sequitur Regem si fuerit sapiens, & dignitatē veram clarè perspexerit, omniaque vitæ officia in
 P illam

illam contulerit fore beatissimū, verissimisq; volu-
 ptatibus in omni genere circumfluentē. non enim
 vnquā in se flagitium & dedecus admittet, neq; pro
 vera dignitate falsam imaginē dignitatis amplectē-
 tur. sic autē quo maiores in vita labores susceperit,
 eò iucundius viuet, & maiore quodā gaudio cumu-
 labitur. Sed ratio huius tanti muneris cum facilita-
 te atq; suauitate gerendi, tota est in verissimæ sapiē-
 tiæ studio constituta. ea namque quæ sit honestas
 verissima, clarissimè videt; & vltimum bonum quò
 sunt omnia vitæ consilia referenda perspicit, facilli-
 meque omnia ad illud fruendum dirigit atque mo-
 deratur. Princeps igitur Reipub. qui sapiens fuerit
 Remp. facilè temperabit, atque ad optatum finem
 perducet. sic enim Rex sapientissimus Solomon
 ipsam Sapienciam loquentem inducit: Meum est
 † consilium & disciplina: mea est prudentia & forti-
 tudo: per me Reges regnant, & legum conditores
 decernunt iustitiam. per me principes imperant, &
 omnes qui ius in terra dicunt Remp. moderantur.
 ex hoc Solomonis loco, & ex alijs quā plurimis quos
 omitto concludi potest, omnem Reip, gerendæ ra-
 tionē & facilitatē, in sapiētia summa consistere. Sed
 quomodo sapientia parāda sit nondum satis expli-
 catū arbitror. multa quidem superius de artibus &
 disciplinis quibus tanquā gradibus ad sapientiam
 peruenitur disseruimus: non tamen exactè in quo
 sapien-

sapientia ipsa consistit explanauimus. multi namq; mirabili ingenio, summaq; doctrina præditi fuere: quos tamen sapientes appellare non licet, eò quod se flagitio & scelere contaminarint. nec enim sapiens est, qui sibi plurimū nocet; nocet autē sibi plurimū qui flagitijs coòpertus est. atq; vt isti sapiētes habēdi nō sunt: ita nec insipiētes appellandi qui summis virtutibus ornati sunt, & optimā viuendi rationem penitus exploratā habent; quāuis nō sint illis artib⁹ quas diximus eruditi. id igitur in quo fructus sapientiæ consistit animaduertendum est. hoc autem satis constat, omnia verissimæ sapientiæ decreta ad beatum animi statum cōferri. Is igitur sapiens est, cui animus est præclarissime constitutus. recta porrò animi constitutio, mentis atq; voluntatis consensione continetur. est enim mens humana diuinæ mētis imago, in qua est diuina lex manu Dei ipsius inscripta. hæc autem lex quàm naturæ legē, quàm sempiternam, quàm diuinā appellamus, ab omni flagitio, turpitudine, temeritate deterret: & ad omne genus decoris, & honestatis, & optimā viuendi disciplinam erudit, vsque adeò, vt in flagitiosis etiam hominibus cum impunitatem suscipiunt, vis ipsius insitæ legis appareat. reclamitat enim lex, & fœdum atq; flagitiosum esse testatur, & perniciem quam turpitude afferre solet sæpenumero portendit, & post scelus admissum sceletis ipsius cōsciētia

825
 animum exterret: semper igitur mens natura sua
 flagitij odio tenetur: sed libidinis immanitate vi-
 cta; cupiditati flagitiosæ succūbit. videte quid apud
 Plautum dicat adolescens flagitiosus & perditus:
 Sciebā vt esse me deceret, facere non quibam miser.
 ita vi Veneris victus, otio captus in fraudem incidi.
 ostēdit adolescens ille Plautinus non esse se penitus
 orbatū mente: sed nō esse tantā vim in illius animo
 vt possit à se pestē auertere. animū enim vi libidinis
 excæcatum in pestē ante oculos positam sponte sua
 ruere. Quod si is qui sibi plurimum voluntate sua
 nocet stultissimus est, illius certè summa stultitia
 est, qui contra mētis suę iudiciū instigante libidine,
 pestē sibi & exitiū sempiternū nefarie atq; flagitio-
 se machinatur. si enim qui corpora sua morsibus
 suis lacerāt atq; ferro vulnerant furiosi existimandi
 sunt, quomodo sanos appellabimus illos qui ani-
 mis suis (quòd est multo grauius atq; detestabilius)
 mortiferū vulnus imponūt? ergo cū oēs quorum
 effrenata volūtas à mentis iudicio discrepat, furiosi
 & insani sint; illi certè quorū voluntas cū mentis &
 rationis iudicio cōsentit, sapientes existimādi sunt.
 qui enim rectè rationi paret, legi diuinæ paret; & ita
 in errorē induci nō potest. est enim recta ratio, lex
 diuina in animis impressa & insculpta. Id igitur
 quod refert Socrates apud Xenophontē de agrico-
 lis & imperatoribus, etiam reliquis vitæ communis
 officijs

officijs accommodari potest. dicit enim nec agriculturæ studiū, nec artis imperatorię disciplinā esse difficilem, totā enim vtriusq; officij laudē in eo positā esse, vt summa diligētia & alacritate quisq; faciat, id quod facile cuiuis in mētē venire posset. quis enim agricola non intelligit esse terrā diligēter arandā, & iterandā, & subigendam, & semen cum primū seminandi tempus aduentat spargendum, & inutiles herbas quæ frugibus officiunt euellēdas, & reliqua omnia quibus segetes lætiores & vberiores fiant, opportunè conficienda? Nemo certe. Quid est igitur quo bonus colonus malo præstet? industria profecto atq; diligētia. bonus enim ea omnia diligenter exequitur, quæ agriculturę disciplina præscribit: malus autē ignauia atque desidia corruptus differt atq; procrastinat, & interim tēpus elabitur. Quid de imperatore dicendū? num obscurū est quāto sit rectius ita rem gerere quasi hostes semper in cōspectu sint, quā nihil aduersum timēre? hostium cōsilia explorare quā insidijs opprimi? ordinē perpetuo conseruare, quā ordinem & disciplinam negligere? quid igitur inter bonū & malū imperatorem interest? hoc certè quod bonus & sapiēs imperator, id quod optimū factu esse nouit, summa diligentia perficit, neq; rei benegerendæ occasionem effluere finit: malus autem id quod gerendum esse videt, vel ignauia impeditus in aliud tēpus reser-

uat, vel timore fractus efficere non audet: sic etiam in communi vita, quilibet qui non prorsus mentis expers est, intelligit quātum sat est, quod sit officiū suum: officium tamen aut ignavia deserit; aut scelere prodit; aut aliqua nefaria cupiditate impeditus omittit. Vnde colligitur summā sapiētiae in hoc positam esse. vt nunquam voluntas rationis imperium recuset: sed cum primū mens aliquid rectum & honestū esse statuerit, id protinus exequatur. vt enim temeritas est in mentis atq; voluntatis dissidio constituta: ita consequens est vt sapientia in harum duarum partium consensu & fœdere consistat: vt videlicet nunquā voluntas velit, nisi quod mens expetendum esse iudicauerit; neq; in consiliū libidinem: sed rationem adhibeat. Cū igitur Regem nolumus esse singulari atque prope diuina sapiētia præditum, hoc planè volumus, vt nunquā illius voluntas à recta ractione dissideat. nec enim ab eo regnum sapienter administrari poterit, qui regnū animi sui non habuerit sapientissime constitutum. si enim ratio (cui est in animo regnū attributū) non omnes animi partes sibi dicto semper audiētes habuerit: si nō omnes labe quę illius statū corrūpunt oppresserit: si non immoderatam cupiditatē imperio cōstrinxerit: si deniq; se libidini in seruitutē addixerit; quomodo tandem imperium pro dignitate geret? qui enim turpiter seruit, imperiū cum dignitate

tate tueri non potest. Nunc igitur cùm planum sit sapientiam in consensu mentis & volūtatis debere constitui, restat vt videamus, quomodo id fieri possit. non enim tam facile est, quàm olim quidā homines acuti & eruditi disputabant, qui omnia in potestate hominis ponebant. si enim ita esset, doctissimus quisque fuisset omni virtute ornatissimus: sed non ita est; imò constat multos præclarissimis artibus eruditos, fuisse multis flagitijs infames. quin etiam illi qui secum statuunt nihil esse virtute præclarioris, & toto animo cupiunt in studiū ipsius honestatis incumbere, ab hoc tam præclaro conatu sæpe numero indomitæ cupiditatis impetu repelluntur. quod quidem satis ostendit, rectum statū animi nō hominis studio: sed diuino beneficio & munere contineri. Duo namque sunt hominis munera. vnum est intelligere: alterum agere. alterutrum autem qui sine ope diuina fieri posse credit, stultè arrogās est, & Christianæ pietatis ignarus. primum enim vt oculi quamuis natura sint vigentes & acres, obscura tamen nocte aut densa caligine circumfusi, non possunt clarè quod est ante oculos intueri: ita mens humana diutina luce destituta, quamuis aliquid quali per caliginem aspiciat, non tamen ita clarè cernit, vt non sæpè offendat, & concidat, & erroribus infinitis implicetur. tetra enim nox & miseranda caligo est diuinæ lucis abscessus. soli

igitur illi acutissimè vident, quorum acies diuinæ mentis lumine splendent, solisque illius sempiterni radijs illustratur. Deinde quamuis nihil aspectum mentis impediret, tanta est imbecillitas in nobis, vt id quod rectum & honestum esse cernimus, tueri & conseruare diu minimè queamus. ratio namque infirma est, cupiditas autem fera & immanis. itaq; multis facibus, tanquam Furia quædam succinta & armata vim intentat, & rationem machinis oppugnat, & inuitam etiam atque repugnantem de omni statu conuellit. Diuinis igitur armis, diuinoq; præsidio tanta vis mali propulsanda est, quando humanis viribus arceri nequit. vtrumque igitur præsens Dei numen & gratia facit; primùm quidem vt humanam mentem sua luce compleat, qua multa quæ erant antea crassis occultata tenebris clare perspiciat: deinde vt animum diuino robore fulciat atque confirmet; quo facillime cupiditatem profligare, & rationi obedire possit. tunc igitur demum eminebit suauissimus ille consensus, & conspiratio mentis atque rationis, quo nihil beatius in vita potest excogitari; cùm in nobis diuinæ mentis splendor & numen eluxerit. nam quid iuuat obedire rationi, cùm ratio tenebris obscuratur? quam utilitatem affert rectum rationis imperium, cùm voluntas illud propter imbecillitatem, & cupiditatis impotentiam sequi non potest? solus igitur Deus est hu-

ius verissimæ sapientiæ magister, huius diuini status conditor atque moderator, & huius tantæ felicitatis effector. vnde concluditur omnem summæ sapiētiae rationem in Dei cognitione, in ardentissimo pietatis studio, in amore illo deniq; quo mens pura & casta cum diuina mente arctissimo vinculo constringitur, collocandam esse. Cùm igitur Regi hoc propositum sit vt nō solum ipse beatus sit: sed vniuersam Rempub. beatam efficiat, omnisque beatæ vitæ ratio in vera sapientia consistat, quæ Dei clarissima notitia, inflammatoque pietatis studio continetur: consequens profectò est, vt omnes Regis curæ, & cogitationes, & studia in cultum religionis atque sanctitatis conferantur. cœlum igitur tota mente suspiciat; opera diuina contempletur; diuinam mentem consulat; Dei præsidium imploret; summa fide & pietate numen illius veneretur; & intelligat se non posse vllō modo Regnum sapiēter & aptè moderari: nisi se totū ad imitationem Regis illius summi atque sempiterni contulerit. imitari verò illum non poterit, nisi sæpenumero mentem in benignitatem illius intenderit: & sapientiam ordinem quo cūcta gubernat inspexerit: & de illius amplitudine & æquitate assiduè cogitauerit: neque solum precibus, & votis, sed iustitiæ atque pietatis studio gratiam illius adeptus fuerit. Quamuis igitur sit negotijs innumerabilibus oppressus, & curis

districtus: necesse tamen est, vt aliquod tempus ex
 summis occupationibus eripiat, quod hominum
 turba liberatus; & in intimo aliquo sacrario inclu-
 sus in Dei iucundissimo colloquio atque familiari-
 tate consumat. imò tunc vel maximè cum illum ne-
 gotia vndique premunt, & infinita pericula circū-
 uallant consilium & opem à Deo flagitet. si enim
 superbum & temerarium est, sapientis hominis cō-
 silium aspernari: quid superbius & amētius esse po-
 test, quàm sapientissimi illius parentis consiliū ne-
 gligere? & si in rebus aduersis Reges aliorū regū au-
 xiliū implorant: cur non multo magis summi illius
 atque potentissimi Regis opem summa contētione
 & studio flagitabūt? quid enim amētius quàm con-
 silium & auxiliū petere ab hominibus, quorū ple-
 rumq; mētes tenebris oppletæ sunt; & qui fidē pa-
 rum sanctè colūt; & quorū opes sunt fragiles, & ina-
 nes, & interituræ: illius verò summi Domini cuius
 sapientia, & fides, & potestas nō modò stabilis atq;
 sempiterna est: sed etiā immēsa & infinita consilium
 & opem contemnere? contemnit porrò consiliū &
 opem illius, qui maiorē operā in petendo ab homi-
 nibus cōsilio, & in humano præsidio cōparando: q̄
 in diuina mente consulēda, & in ope illius implo-
 randa ponendā arbitratur. Cū igitur humana ex
 diuinis nexa sint, iudicio diuino plerūque fit, vt qui
 diuinam potissimū opem expetit, vtraque tandem
ope

ope muniatur: & qui diuina ope neglecta prius auxilium humanū conquirat, utroque nudetur, & infamiam sempiternā subeat. Hic igitur Rex noster si nihil habuerit studio religionis atque pietatis antiquius, nunquā erit diuina ope & auxilio destitutus; & à Deo disciplinā hauriet, qua munus sibi assignatum sapiēter obeat, & oīa negotia regni cū summa felicitate cōficiat. primū enim mentē habebit purā, & nitidam, diuinæque lucis radijs incensam, & spēdore diuinæ sapientiæ mirabiliter illustratā: deinde animum magnū & excelsum geret inuictō robore, & diuina constantia, & cœlesti præsidio cōfirmatū: tum mentem in diuina luce atque moderatione difixam habebit; ut animo cōcipiat speciem & exemplum ad quod omnia cōsilia, & oēs actiones Regis dirigendę sunt. nam humanæ vitæ conditio est fluxa, & instabilis, varijsque mutationibus obiecta. ideo igitur se vnus arbitrio cōmittit, ut illius moderatione possit ex perturbatione in ordinem reduci; & à iactatione & tempestate in quietū & tranquillū statum reuocari; quòd fieri non potest: nisi quoad licet & fas est, ad imaginem earum rerū quæ nullā mutationē habent, vnus rectoris cōsilio & actione referantur. Ut igitur id fieri possit oportet Regem semper in res diuinas atque sempiternas inspicere, earumque similitudinē rebus fidei suæ commissis accommodare; & quantū eniti studio poterit effice-

re,

re, vt in rebus humanis ordo diuinæ moderationis eluceat. aliter enim nunquam beatum statum in regno suo constituet. vt enim pictor egregius non potest formã aliquam ad similitudinem pulchritudinis excellentis exprimere; nisi species illa quam imitari penicillo studet, penitus in mente illius infederit: ita neq; Rex qui volet in regno suo formam cœlestis decoris atq; dignitatis effingere, id præstare poterit; nisi prius fuerit speciẽ illius summi Domini & ordinem quo cœlestia moderatur, mēte atq; ratione complexus. deinde incidunt sæpenumero res obscuræ & ancipites, quæ nullo modo possunt ingenijs humanis explicari; nisi fuerint diuinis legib' & institutis erudita; & cœlestis luminis splendore colustrata. ea autẽ de causa præcipiebat in lege Dñs Regibus vt legẽ describerent, vt in illorũ memoria firmiter inhæreret, atq; eã perpetuò mēte recoleret: vt ita numinis metu se ab omni flagitio continerent, & ita facilius luce diuina fruerentur. Iesu verò Mosis successori ait: Ne recedat volumẽ legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus atq; noctibus, vt custodias & facias omnia quæ scripta sunt in eò. hæc quidem eo in loco præscribit Dominus nõ illi tantũ sanctissimo principi: sed omnibus qui ritè officio fungi, & populũ sapienter gubernare volunt, vt perpetuo in legis diuinæ studium incumbant. Lex enim Dñi (vt inquit Dauid) illustrat mētis aciem,

&

& tenebras omnes discutit, & facit deniq; ne possit animus errore aliquo turbulento compleri, & à studio veritatis auocari. qui igitur in assiduo studio legis diuinæ versatur, & in Dei benignitatē respicit: illius consilijs instruitur, & quid in rebus difficilissimis agendū sit, facillimè videt. Si igitur Rex repentino aliquo metu cōturbatus, ab hominibus nō minore formidine percussis & abiectis cōsiliū petit, qui consiliū dare nō possunt: quomodo nō multo magis à lege diuina, atq; adeò ab illa sūma sapiētia quæ falli & errare nō potest, neq; suorum preces & vota repudiat, consiliū postulabit? Præterea vt iam sepè diximus regēdi & imperādi munus est diuinū. quis enim nō videt diuinū munus esse p̄figare bellum, cōstituere pacē, dare salutem, excitare iacētes, subleuare afflictos, coërcere improbitatē, tueri innocentia; atq; postremò lumē vniuersæ patriæ iustitiæ, virtutis, p̄bitatis ostēdere? si autē hæc omnia munera diuina sunt, diuina profectò sapiētia ad ea administranda requiritur: diuinā autē sapiētiā nemo potest adipisci, nisi se totum Deo in disciplinā tradiderit, & se penitus in familiaritatē illius immerferit: inde fit vt nemo eam sapiētiā sibi parare possit, nisi fuerit vita purissimus, & sanctissimę religioni deditissimus. vt enim corpus tersum & expolitū cū radijs Solis opponitur, lucem Solis accipit, & ita micat, & vibrat, vt in illo Solem te intueri putes: sic

sic animus castus & integer ad splendorem diuinæ
 lucis adiunctus lucem in se diuinam recipit, & ita
 collucet vt similitudinē splendoris diuini in omniū
 oculis & aspectu constituat. Cū igitur luce diuina
 splendeat clarissimè quid rectum, & simplex, quid
 elegans, atq; decorum, quid cōmodum, & salutare
 sit perspicit; & ita facillimè omnia quæ ad publi-
 cam salutē pertinent absoluit; & vniuersam Rēp.
 cum summa felicitate moderatur: nec enim solū vi-
 det quomodo Resp. regenda & temperanda sit: ve-
 rum etiam vires diuinas adipiscitur, quibus omnia
 quæ vtilissima fore prospicit, exequatur. similitudo
 enim amorē conciliat, amor voluntates foedere co-
 pulat, & rerum omnium communionē & societate
 conglutinat; ita verò fit vt qui Dei similitudinem
 vitæ puritate, & sapientiæ claritate refert: illi amo-
 re sanctissimo coniungatur, & ab illo virtute atque
 robore diuino firmetur; quo facillime omnia quæ
 velit, quāuis sint nimis ardua atque difficilia, cum
 facilitate perficiat. Quid igitur esse potest principe
 casto, sancto, atque religioso beatius? hic enim est
 ille sapiens quem Plato Reipub. præfici cupiebat,
 sub quo Remp. fore beatissimam prædicabat: cū
 enim Princeps virtutibus diuinis ornatus, opibus
 diuinis instructus, studioq; diuinitatis & immorta-
 litatis incensus, ad Rēp. gubernandā accesserit: non
 homo, sed Deus ipse Rempub. illam gubernabit.

Deus

Deus enim in pectore sancti Principis inclusus eū mouebit, & incitabit, & de rebus gerendis erudiet, & linguā illius, & manū, & oculos & mentē numine suo moderabitur, & facile in studiū publicæ salutis impellet. præclare Solomon: Sicut diuisiones inquit, aquarum: ita cor Regis in manu Domini, quocunq; voluerit impellet illud. non de Tyranno loquitur, cuius mēs à Deo semper auersa est: sed de Rege qui se totū ad studiū cœlestis Regis adiungit, vt igitur doceat quā facilè is qui vere nomen Regis obtinet, munus suum obire possit, ostendit illum in omnibus quæ agit numine diuino moueri & incitari. vt enim qui hortum propter aquarum fluentia colit, facillimè aquam elicit, & sarculo diducit ad omnium olerum, & plantarum, & arborum radices irrigandas: sic Deus cor optimi Principis qui se numini illius cōsecrauit, mouet, agit, & impellit, vt facillimè virtus illius ad munera quæ sunt illi obeunda deriuetur: omnibusque rebus quæ illius moderatione continentur accurrat, atque prouideat; & totum regnum vigilanter atq; feliciter administret. siue enim bellum parat, siue pacem cōstituit, siue malos exterminat, siue bonos amplectitur, siue improbitatem extinguit, siue ad studiū virtutis ciues incitat, siue leges atq; iura describit, siue legū transgressores punit, siue quidquā aliud gerat, semper Deum præsentē habebit; & ita omnia facillimè

studium . numine

numine illius subnixus expediet. Præterea bonos
 studio sui mirabiliter inflammabit, vt iussis illius
 spontè & alacriter obediât: pigris autem & ignavis
 exéplo virtutis suæ stimulos admouebit; homines
 autem profligatos atq; perditos qui tam præclarū
 opus impedire conantur de medio tollet. vt enim
 † diligens agricola ne segetes intereant herbas noxias
 frugibus euellit: sic Rex sanctus & pius scelera ra-
 dicitus extrahit, ne virtutis frugibus officiant. nec
 enim ibi multum potest, iustitiæ seges exurgere, vbi
 iniquitatis & iniuriæ sylua dominatur. Nō solū igitur
 diuino auxilio corroboratus: verū etiā bonorū
 ciniū præsidio munitus facillime munus quod tam
 difficile videtur efficiet. multi enim illū adiuuabūt,
 & qui impedire voluerint vel interimētur, vel saltē
 metu coërcebūtur. amor præterea ciues incitabit, vt
 cum summa etiam voluptate quidquid ille iusserit
 exequantur. si enim virtus in quocūque illa perspe-
 cta fuerit amorē conciliat, multo certè magis cū
 in Rege fuerit animaduersa hominū voluntates cō-
 mouebit, studioq; illius multo vehemētius inflam-
 mabit. si enim mediocris in Rege virtus hominum
 ad se studia atq; voluntates mirabiliter allicit, quid
 tandem summa illius virtus & excellens in pa-
 triam caritas efficiet? Erit enim hic noster Rex iu-
cūdus bonis, infestus improbis, perfugium miseris,
alleuamentum oppressis, inuictum præsidium ho-
 minibus

hominibus omnium ope destitutis. nec enim solum est legū custos, publici iuris vindex, cōmunis salutis autor : sed etiam pupillorum tutor, viduarū patronus, & omnium denique qui propter inopiam potentium iniurijs nimis obiecti sunt, acerrimus defensor atq; conseruator. semper enim tuetur innocentiam, retundit improbitatem, subsidio occurrit imbecillitati, & prædā è tyrannorū faucibus extorquet. opes quas cōgerit, non sibi: sed patrię cōgerit, easque libētissime cū fortibus & spectatis hominibus qui Rēp. virtute & industria tuentur, munificē atq; largē cōmunicat. Quod vt rectius facere queat erit in priuato sumptu cōtinens, in publico liberalis, domi frugalitatis laudem quæret, in templorum verò ornāmētis, in publicis mœnibus, in ciuitatum propugnaculis, in regni denique totius patrocinio virtutis & magnificentię nomen immortale consequetur . ita demum vitā instituet, vt nō se sibi: sed patrię natum existimet. nunquam enim in regno administrando de cōmodis suis, semper autem de patrię salute cogitat; vsque aded vt dū patria tranquilla pace & honesto otio frui valeat, ipse labores ingentes libentissimē toleret; & vt salutem Reipub. tueatur, spontē vitam in summum discrimē salutis inducat. Quī potest igitur fieri vt si Rex tam diuinis virtutibus ornatus fuerit, & si illius tāta merita & beneficia in Rēp. vniuersam constiterint: non ab

omnibus eximiè diligatur, & nō vniuersi ciues pro
 illius dignitate vitam in summum discrimen inji-
 ciant; & sint in obsequio illius summa fide & alacri-
 tate consentientes? quòd igitur Tyranni neque vi-
 ribus, neque potentia, neque minis, neque suppli-
 cijs obtinere possunt: id Reges virtute, & pietate, &
 lenitate, & beneficentia facillimè consequuntur.
 Quòd si vera voluptas est comes honestatis, si sum-
 mæ sapientiæ partus, si opera summo opere & ex-
 cellente perfecta consequitur: quæ tandè voluptas
 erit Regis cùm se viderit tantis in omni genere vir-
 tutis ornamentis excultum, & tam diuinis opibus
 à Deo summo quem vita, & imperio, & præclarissi-
 mis institutis imitatur egregie cumulatum? & cùm
 opus quod suscepit diuino quodam artificio perfe-
 ctum & absolutum aspexerit, in quanta tandem
 lætitia & voluptate versabitur? quanta & quàm
 incredibili iucunditate perfruetur? quantum de-
 nique fructum ex virtute & sapientia sua percipiet?
 Hinc planè liquet quàm falsum sit id quod anti-
 qui Sophistæ disputabant: Iustitiam nempe esse
 bonum alienum, malum verò proprium; eo quòd
 iusti bona sua potius interire sinant, quàm fidem
 violent, aut aliorum bona suæ fidei commissa dila-
 bi atque dissipari patiantur. non intelligebant ho-
 mines amentes & perditii, quæ sit verorum bono-
 rum atque malorum ratio; & idcirco in tam falsas

&

& inanes sententias incidebant. vt enim nemo potest alicui iniuriam facere, quin longè sibi peius noceat, quàm illi cui iniuriam intulit: alterius enim corpus lædit, aut fortunas imminuit, animi autem sui statum conuellit, fœdissimumque suæ menti vulnus infligit: ita nemo potest alteri opem afferre, quin sibi ipsi maius emolumentum & utilitatem paret, quam illi quem iuuat, attulerat. opibus tuis aliorum inopiam sustentas: opes ipse tibi stabiles atque sempiternas in animo recondis. auxilio & consilio, & gratia aliquem bonum virum iuuas: ipse diuina ope & auxilio firmaris. vitam aliorum tuendam suscipis: & ea ratione vitam immortalem consequeris. aliorum famæ & honestati consulis: & ipse tibi eo officio laudem & honestatem summam concilias. denique quidquid est illud quod ad aliorum utilitatem cõfers, id cum multiplicato fœnore recipis, & virtutis ipsius fructu cum gaudio ingenti cumularis. quo autem virtus amplior est, & illius utilitas ad plures emânat: eò sunt animi opes ampliores, & lætitia maior, & status ipsius animi clarior & magnificentior. Cùm verò nulla humana virtus virtute regia clarior sit, nec quæ ad plures pertineat; reliquum est vt nemo sit in Rep. bene constituta atque beata ipso Rege qui Remp. beatam efficit felicior atq; beatior. insumit quidè ille in publicam utilitatē aurum & argentū:

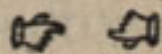
& opibus interim diuinis augetur: vigilat vt subditi securi dormire possint; ex ea autē vigilantia fructū eximiæ securitatis atq; summæ voluptatis assequitur; multos quidē labores excipit: sed animi interim summa quiete & trāquillitate perfruitur; multis se periculis exponit: sed ita vt clarior, & amplior, & amabilior ea virtute fiat; vitā breuē & exiguam pro patrię salute in discrimē adducit: sed ea ratione nominis immortalitatē & vitam sempiternā adipiscitur; ætatem in Rep. summa animi cōtentione & studio tuenda cōsumit: sed artis & sapiētix suæ fructum amplissimū percipit, cū Remp. à se opulentam, fortē & liberam, & moderatā, atque omnibus opibus amplificatā considerat. nec enim dicet idē quod Cæsar olim Octavianus de Roma dicebat; Inueni lateritiam, relinquo marmoream. sed quid dicet? inueni Remp. exhaustā, relinquo opibus affluentem; inueni fragilem & imbecillam, relinquo virtute munitam; inueni flagitijs infamē, relinquo moribus egregie constitutam; inueni dissidentem, relinquo mutua ciuium inter ciues caritate deuinctam; inueni temerariam & insanam, relinquo sapientiæ disciplinis excultam; inueni deniq; vt vno verbo dicam miserā, & relinquo beatā. Quid cū viderit hoc tantum atque tam præclarum opus esse operi illi simillimum, quod à summo cœli rectore perfectum, omnibusq; suis numeris & partibus absolutum

solutum mente complectitur? ut enim ille cœlum,
 terras, maria, omnesq; naturas forma dissimiles, vi
 repugnantes, motu contrarias vna eademq; perpe-
 tua lege moderatur atq; cōnectit: ita ut ex omni-
 bus partibus aptissima ratione & numero colliga-
 tis, vnum mundū specie pulcherrimū, & stabilitate
 firmissimum quem à principio finxit, eodē imperio
 & ratione cōseruet: ita Rex è diuersis hominū natu-
 ris, & studijs dissimilibus atque cōtrarijs, singulari
 tamen modo & ratione ad vnum finem reductis, &
 inter se fœdere & societate deuinctis, vnam Remp.
 efficit gloria & honestate clarissimā, & viribus atq;
 virtute munitissimā. & quēadmodū Rex ille sum-
 mus atq; Pater Optimus non sibi (nec enim opibus
 vllis indigebat) illa natura præcellens atq; beatissi-
 ma: sed nobis mundū ædificauit, eundēque ad no-
 stros vsus rerū omnium copia & vbertate cōpleuit:
 ita Rex hic noster non suis cōmodis seruiet, sed oēs
 opes suas ad Reip. vtilitatē cōferet, & propriæ vti-
 litatis oblitus operam dabit, ut Resp. omnibus bo-
 nis quæ vel ad corporis victū & cultū, vel ad animi
 præsidium & ornatum fuerint necessaria redundet.
 Postremò quēadmodū rerum omniū parens & cō-
 ditor in operibus à se perfectis acquieuit, & illis
 quemadmodū Sanctæ literæ loquuntur oblectatus
 est: ita Rex hic Rep. à se egregie moderata atq; cō-
 stituta animo conquiescit, & eximia quadam iucū-
 ditate

ditate perfunditur. nec enim hic noster Reip. con-
 ditor vllis viribus impediri poterit, quo minus in-
 stitutū sapienter opus feliciter absoluat. cū enim
 fit sapientia prouidens, æquitate rectus, virtute in-
 uictus, frugalitate moderatus, religione sanctus, at-
 que ita (ne plura dicam) ipsi Deo similitudine vi-
 tæ coniunctus, vt nec ab illius cōiunctione distrahi,
 nec illius ope distitui possit; omnia profectò quæ
 ad Reip. salutem pertinebunt, faciliè atque feliciter
 exequetur; & ita ingenti gaudio cumulabitur. Nō
 igitur negotiū est tantis difficultatibus obstrusum
 quantū multi suspicantur: adsit modo virtus, insti-
 tutio, disciplina, quam sumus oratione complexi,
 pietas in patriam, & fides, & religionis studium, &
 reliqua amplissima dignitatis ornamenta atq; præ-
 fidia Regis animum exornent, atque robore diuino
 communiant; nihil erit tam arduum atque difficile
 quod non (vt sæpè iam dixi) facillimè & felicissimè
 tranfigatur. Quid hic dicam quāta voluptas illa sit,
 quam assiduè percipit ex Dei familiaritate & con-
 suetudine? quam suauis colloquio spiritus diuini
 perfruatur? quantis diuinæ mentis viribus ad stu-
 dium diuinitatis incitetur? quāta spe nixus ad hæ-
 reditatem Regni sempiterni atque cœlestis aspiret?
 Quàm magna (inquit Rex ille sanctissimus) multi-
 tudo dulcedinis tuæ Domine, quā reseruasti diligē-
 tibus te? alibi yero ait: Omnes qui ad Deum acce-
 dunt,

dunt, torrente sempiternæ lætitiæ compleri, & gaudijs sempiternis inebriari. Et ne pluribus verbis in-
 explicatione rei illius utamur quæ nullis verbis ex-
 plicari potest: hoc sane constat nihil esse quod purâ,
 & liquidam, & constantem, atque summam volu-
 ptatem efficiat, præter sapientiam & verissimam
 dignitatem; quæ cum tanto clarius elucere debeat
 in Regibus quàm in cæteris hominibus, quâto am-
 plior & magnificetior est gradus in quo locati sunt:
 consequens est, ut illorum voluptas sit plenior, &
 constantior, & spe etiâ illius summi & altissimi loci
 qui designatus est omnibus Regibus qui pietatem
 coluerint, & plurimum operæ & studij in publi-
 cam salutem contulerint augeatur, mirisq; in dies
 accessionibus amplificetur. Sed de Regno illo cœ-
 lesti nihil dicere possumus, cum nemo illius opes
 ingenio & cogitatione complecti valeat, ad quas
 æuo sempiterno perfruendas aliquando tandem
 CHRISTI gratia & beneficio peruehamur.

L A V S D E O.

OLYSIPPONAE,

EXCVDEBAT FRANCISCVS
 CORREA AMPLISS. ET SERENISS.

Cardi. Infan. Typogra.

A. 1572. M. Ianu. D. 22.

VIXDVM opus hoc de Regis institutione & disciplina, à R. D. Hieronymo Osorio Epif. Syluen. per eos quos ipsi amicos esse sciebam, vt in hac nostra officina typis excuderetur impetratum absolueram: cum mihi ab eodem errata non pauca cum graui querela, & peracerba nostræ diligentia accusatione mittuntur. quæ mihi quidem res maiorem attulit molestiam quam vt quisquam possit existimare, eã siquidem diligentia adhibueram, vt liber hic quam emendatissimus in lucem prodiret, quã satis esse arbitrabar. sed partim ignauissimorum chalcographorũ oscitantia: partim quod is cui emendandi cura incũbebat alijs impediretur; aut certè librarij vitio qui exemplar nobis traditũ ex ipso autographo fide haud quaquã bona excripisset: quib' accessit, quod autor qui in Algarbio tanto locorũ interuallo aberat, vt sine dispẽdio & graui nostræ officinæ incõmodo adiri nõ posset effectũ est, vt labor noster & diligẽtia inanis redderetur. Quando igitur lector optime huic malo mēderi alia ratione nõ possumus, errata oĩa hĩc in vnũ cõgesta exhibemus: quo facilius & tibi atq; pximo typographo qui hoc opus denuo excudendũ pararet, consultũ esset: ne in eundẽ (quod aiunt) lapidẽ nostro periculo edoctus impingeret. Vale.

ERRATA.

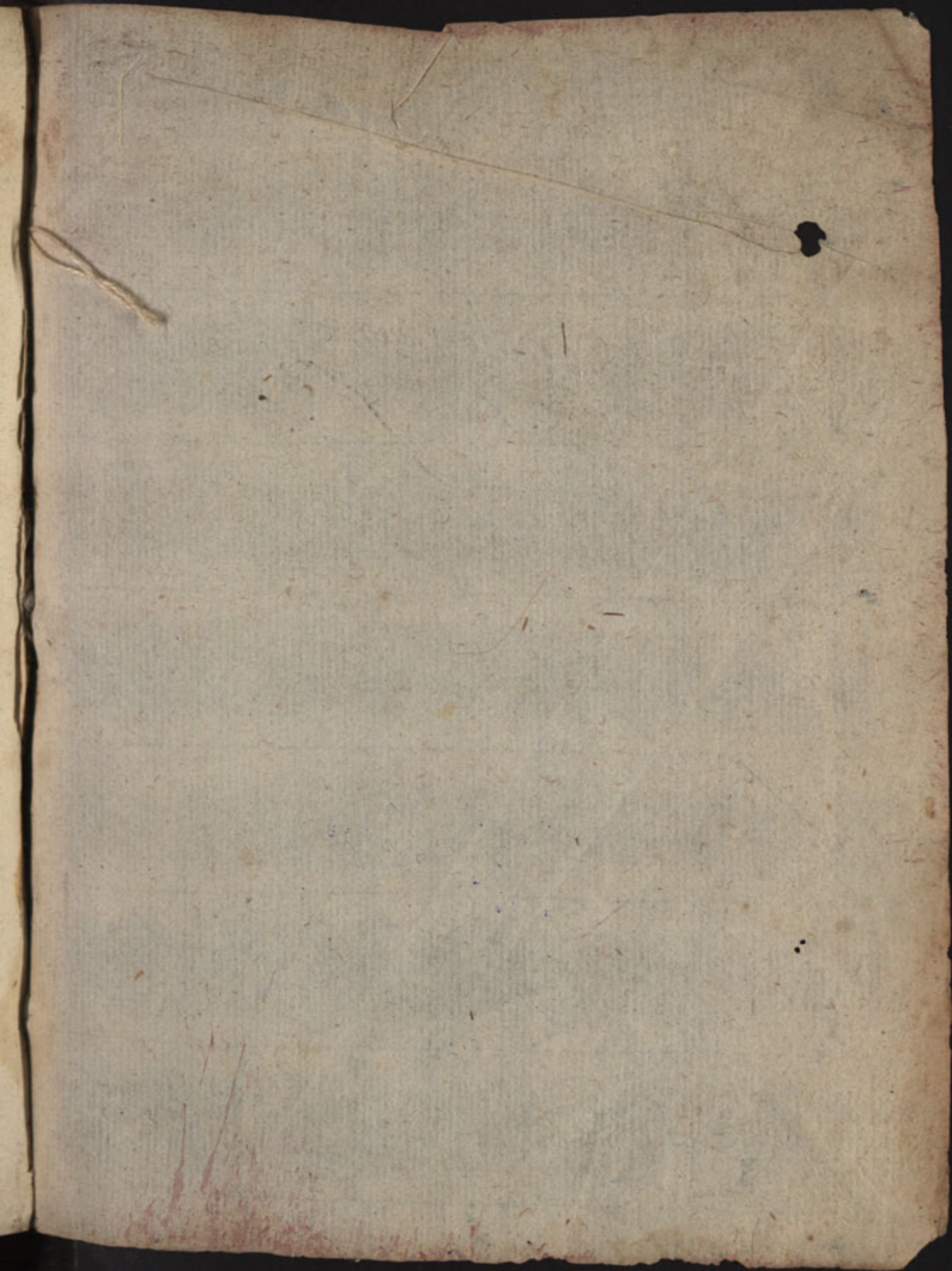
¶ Folio 3. a fronte, linea 24. nihil esse animo, lege nihil esse animo ma-
ximo. ¶ Fol. 4. atergo, linea 12. moderetur, lege moderatur. ¶ Fol. 7.
atergo, linea 4. faustis omnibus, le. faustis ominibus. ¶ Fol. 9. a fronte
linea 3. le. consecuta sunt. ¶ Fol. 12. atergo, lin. 5. oblegandā, leg. able-
gandam. ¶ Fol. 16. a fronte, linea 24. torpere, lege torpore. ¶ Folio. 19.
atergo, linea 20. aliquæ reliquæ, lege aliquæ reliquæ. ¶ Fol. 20. atergo
lin. 9. inuiles, lege inutiles. ¶ Fol. 23. atergo, lin. 8. in fradem, le. in frau-
dem. ¶ Fol. 24. a fronte, lin. 15. tantumdem, lege. tantum de. ¶ Fol. 25.
atergo, lin. 25. ad libertatem, lege ad liberalitatem. ¶ Fol. 26. atergo, lin.
25. ornata, lege ornatè. ¶ Fol. 27. atergo, lin. 25. attinent, lege attinet.
¶ Fol. 32. atergo, lin. 21. collocanda, lege. collocandam. ¶ Fol. 35. atergo,
linea 20. detstandā, lege detestandam. ¶ Fol. 38. in fronte, lin. 14. bethle-
micus, lege bethlehemiticus. ¶ Fo. 39. in frôte linea 9. possis, lege possit.
& lin. 17. vesari, lege versari, & atergo, lin. 8. sustendum, le. sustinendū.
¶ Fol. 40. linea 10. in Reipub. lege in Republica. ¶ Fol. 47. atergo, lin.
23. dicere, lege discere. ¶ Fol. 50. a fronte, linea 6. fit, lege sit. & eod. fol.
atergo, lin. 14. quantus, lege quantas. ¶ Fol. 55. a fronte, linea 23. aledan-
drum, lege alexandrum. ¶ Fol. 57. a fronte, lin. 5. flagras, leg. flagrans. &
atergo, linea 23. cum diguitate, lege cum in dignitate. ¶ Fol. 58. atergo,
lin. 19. igitur, le. si igitur. ¶ Fo. 60. atergo, lin. 27. comode, le. quomodo.
¶ Fol. 61. lin. 24. patiat, leg. patiantur. ¶ Fol. 63. a fronte, lin. 1. totius,
lege & totius. ¶ Fol. 66. atergo, lin. 10. licentiæ, lege licentia. & linea 17
deinum, lege domum. ¶ Fol. 67. afrôte, lin. 20. in quod, scribe id quod.
& atergo, lin. 24. gubernare, lege gubernari. ¶ Fol. 69. atergo, linea 6.
furentem, lege furenter. ¶ Fol. 70. a fronte, lin. 3. suo, lege sua. & lin. 6.
carpat conficiat, lege carpat atque conficiat. ¶ Fol. 44. a fronte, linea 19.
iudio, lege iudicio. ¶ Fol. 80. a fronte, lin. 18. sed id, lege sed quid id.
¶ Fol. 83. a fronte, lin. 4. habeat, lege habeant. ¶ Fol. 90. atergo, linea 1.
erum, lege eorum. ¶ Fol. 97. atergo, lin. 19. pueris, lege puerilis. ¶ Fo. 98
atergo, linea 20. preditas, lege predicas. ¶ Fol. 105. atergo, lin. 7. disside-
tes, lege dissidentes. ¶ Fol 107. a fronte, linea 10. relique, lege relinque.
¶ Fol. 108. a fronte, lin. 9. gerat, le. gerit. & atergo, lin. 15. Rem. vniuer-
sam, lege Rempublicam vniuersam. ¶ Fol. 109. a fronte, lin. 20. versaba-
tur, lege versatur. & atergo, lin. 6. effecit. lege efficit. ¶ Fol. 110. atergo,
lin. 5. onde, lege vnde. & lin. 9. cōtineri, scribe cōtinere. ¶ Fol. 115. atergo
lin. 23. in pullus, lege in purus. ¶ Fol. 116. atergo, lin. vlti. moderatione,
lege meditatione. ¶ Fol. 117. a fronte, lin. 17. eo temperatione, lege ea
temperacione. ¶ Folio 119. a fronte, linea 19. sine quo, lege sine quo.
¶ Fol.

¶ Fol. 120. a fronte, linea 21. abdomen, lege abdomen. & eod. fo. atergo
 linea 9. auertit, lege auertat. ¶ Fol. 122. a fronte, linea 20. in illi, le. in illis.
 & eod. fol. atergo, lin. 21. seruit, lege feruet. ¶ Fol. 123. a fronte, lin. 24.
 metus autem vt duplex, lege metus autem duplex. ¶ Fol. 125. a fronte,
 linea vlti. assurge, lege assurgere. ¶ Fol. 126. a fronte, lin. 12. parentes, lege
 parentes. ¶ Fol. 129. a fronte, lin. 15. dignitate, scribe dignitati. & eodem
 fol. atergo, lin. 16. obire lege obiri. ¶ Fol. 130. a fronte lin. 3. commen-
 dandam, lege commendandum. ¶ Fol. 132. a fronte, lin. 25. conseruūt
 lege conserunt. ¶ Fol. 134. a fronte, linea 13. vel imitatione, vel in imita-
 tione. ¶ Fol. 137. a fronte, linea 7. modulatur, lege moderatur. ¶ Fol. 138
 atergo, lin. 1. prebuerit, lege prebuerint. ¶ Fol. 140. a fronte, lin. 4. ani-
 mum illius, lege animos illorum. ¶ Fol. 146. a fronte, linea 16. didicerit,
 lege didicerint. ¶ Fol. 147. a fronte, linea 12. candoris, lege candori.
 ¶ Fol. 248. a fronte, linea 9. initio, lege inito. ¶ Fol. 149. atergo. lin. 27.
 qui si, lege quæ si fuissent. ¶ Fol. 151. a fronte, lin. 1. esse, lege esset. ¶ Fol.
 158. a fronte, linea 9. contemnit, scribe contemnunt. & lin. 22. sequere-
 tur, lege sequeretur. & atergo, lin. 9. conuellij, lege conuellit. ¶ Fol. 163
 atergo, linea 24. quod omnem, lege quod omen. ¶ Fol. 167. a fronte, lin.
 7. sapientia, lege sapientiam. & atergo, lin. 18. ad quem, lege ad quam.
 ¶ Fol. 168. in fronte, lin. 14. plurimum, lege plurimum. & atergo linea
 26. hominis scribe homines. ¶ Fol. 170. a fronte, lin. 15. hac. lege hanc.
 linea 16. hominem, lege hominum. ¶ Fol. 172. atergo, linea 9. in eo, scri-
 be in ea. ¶ Fol. 175. a fronte, linea 8. reliquis, lege reliquos. ¶ Fol. 177.
 atergo, linea 17. fragrantissimus, lege fragrantissimis. ¶ Fol. 180. atergo
 linea 26. morumq;, lege infirmorumque. ¶ Fol. 181. a fronte, linea. 2.
 ornet, lege ornat. ¶ Fol. 182. atergo, linea 13. infamiliaritate, lege infami-
 liaritatem. & ibid. immisero, lege immerisero. ¶ Fol. 184. a fronte, linea
 3. fecerunt. lege iecerunt. ¶ Fol. 185. a fronte, linea 19. positæ sunt, lege
 potitæ sunt. ¶ Fol. 188. a fronte, linea. 7. sit, lege sis. ¶ Fol. 190. a fronte,
 linea 16. consilis, lege consilijs. & linea 19. sapientia, lege sapientia. &
 linea 26. partæ, lege parte. & linea 27. delitijs. lege delitijs. ¶ Fol. 193.
 a fronte, linea 1. amplissimè, lege amplissimæ. & atergo, linea 16. ita
 nulla, lege ita vt nulla. ¶ Fol. 199. a fronte, linea 6. Romani, lege Romam.
 ¶ Fol. 201. a fronte, linea 9. rationibus, lege nationibus. & atergo, linea
 18. deuincire, scribe deuinciri. ¶ Fol. 202. a fronte linea. 10. tegium,
 lege regium. ¶ Fol. 203. atergo, linea 4. id opem, lege ad opem. ¶ Fol.
 210. atergo, linea. 3. atque spe sempiterna, lege atque spe de sempiterna
 ¶ Folio. 212. a fronte, linea. 6. cum principem, lege eum principem.
 ¶ Fol. 214. a fronte, linea 16. sic deum, lege sic vel deum. ¶ Fol. 221. ater-
 go, linea 8. & cum, lege & eum. ¶ Fol. 226. a fronte, linea. 5. mestia, lege

mestitia. linea 7. militibus, lege milites. ¶ Fol. 228. atergo, linea 21. ares,
lege artes. linea 22. per se dignitatis, lege per se sine dignitatis. ¶ Fol. 229.
a fronte, linea 25. vttiliora, lege vttilior. & atergo, linea 2. sustentatur,
lege sustentantur. ¶ Fol. 233. a fronte, linea 2. videbant, lege videbunt.
¶ Fol. 237. afrôte, li. 4. cogitate, le. cogitare. & lin. 7. maximaq; premia,
lege maximaq; premia persoluta sunt. ¶ Fol. 238. atergo, linea 13. de-
bere, lege deberi. ¶ Fol. 239. a fronte, linea 14. non in, lege alij. ¶ Fol. 242.
atergo, linea 21. cum qui, lege eum qui. ¶ Fol. 241. afrôte, linea 5. temet
lege timet. ¶ Fol. 243. a fronte, linea 18. athenises, lege atheniēses. ¶ Fol.
245. a fronte, linea 6. id obuam, lege it obuam. ¶ Fol. 246. a fronte, li-
nea 19. socium, lege socrum. ¶ Fol. 249. atergo. linea 17. vastate, lege
vastatæ. ¶ Fol. 254. atergo, linea. 9. dedecoris, lege decoris. ¶ Fol. 256.
atergo, linea 25. homines, lege hominis. ¶ Fol. 259. atergo, linea 23. de-
bitam fidem & officium aut patriæ. scribendum. & non debitam fi-
dem & officiū aut Regi aut patriæ. ¶ Fol. 263. a fronte, linea 26. seucri-
tate, lege securitate. ¶ Fol. 270. atergo, linea 9. dcfernat, lege decernat.
¶ Fol. 273. a fronte, linea 19. staturæ, lege statuere. ¶ Fol. 276. atergo, li-
nea 17. famam, lege famem. ¶ Fol. 284. a fronte, linea 26. difficile est in-
quies. superfluit illud inquies & ideo delendum. ¶ Fol. 290. atergo,
linea 5. iucundus, le. iudicandus. ¶ Fol. 294. a fronte, li. 7. diuini ho-
minis, lege diuini numinis. eod. fol. atergo, linea 12. miro enim, lege
miro etiam. linea 13. quotes, lege quoties.

F I N I S.

INSTITUTO DE HISTÓRIA DA EX-
PANSÃO E DO COLONIALISMO
Faculdade de Letras - Coimbra

iti

BB Rego da Guerra

LIBRARY OF THE
CONGRESS
WASHINGTON, D. C.

B

320

